

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

SOUBĚH ROLÍ SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA
A VEŘEJNÉHO OPATROVNÍKA NA OBCÍCH

Bakalářská práce

Studijní program: Sociální práce

Kristýna Smrčková, DiS.

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.

Olomouc 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto závěrečnou bakalářskou práci na téma: „*Souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka na obcích*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem při jejím zpracování použila.

V Olomouci, dne

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí práce paní PhDr. Evě Klimentové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a věcné připomínky při zpracování bakalářské práce. Rovněž děkuji své kolegyni na odboru sociálních věcí Mgr. Kamile Smetanové a kamarádce Jitce Dobešové za korekci celého textu a podporu při psaní této bakalářské práce.

Anotace

- Jméno a příjmení:** Kristýna Smrčková, DiS.
- Katedra:** Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
- Obor Studia:** Sociální práce
- Obor obhajoby:** Sociální práce
- Vedoucí práce:** PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.
- Rok obhajoby:** 2022
- Název práce:** Souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka na obcích
- Anotace práce:** Bakalářská práce se zabývá souběhem rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka na obcích. Teoretická část nejprve vymezuje základní pojmy, jako je sociální práce, sociální pracovník, veřejné opatrovnictví, duševní porucha a jiné. Dále je teoretická část zaměřena na výkon veřejného opatrovnictví na obcích, na práva a povinnosti plynoucí z funkce veřejného opatrovníka. Teoretická část také vymezuje výkon sociální práce na obcích, popisuje sociálního pracovníka a klienty sociální práce. V neposlední řadě se teoretická část bakalářské práce zaměřuje na kumulaci funkce sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka, vymezuje roli sociálního pracovníka a roli veřejného opatrovníka. Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak v praxi funguje souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Zda je vhodnější souběh dvou rolí nebo je pro praxi vhodnější, aby byly role rozděleny mezi 2 pracovníky. V empirické části byla prioritní výzkumná otázka, a to zjistit, zda pracovníci, kteří vykonávají kumulaci role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka a pracovníci, kteří vykonávají role odděleně, jsou pro kumulaci nebo oddělení? Dílčí výzkumné otázky byly zaměřeny na výhody a nevýhody spojení a oddělení těchto dvou rolí. Empirické šetření bylo realizováno formou kvantitativního výzkumu, pomocí polostrukturovaného online dotazníku, ve kterém byli kontaktováni pracovníci obcí, od kterých jsem mimo jiné shromáždila zajímavé postřehy z praxe. Díky online dotazníku bylo zjištěno, že pracovníci jsou spíše pro oddělení těchto dvou rolí, uvedli mnoho důvodů, proč by tomu tak mělo v praxi být.

Klíčová slova: sociální práce, veřejné opatrovnictví, sociální pracovník, veřejný opatrovník, kumulace funkcí, klienti sociální práce, opatrovanec

Title of Thesis: The concurrence of the roles of a social worker and a public guardian-a municipality.

Annotation: The theme of this bachelor thesis is the concurrence of the roles of a social worker and a public guardian-a municipality. The theoretic part defines basic terms as a social work, social worker, public guardianship, mental illness etc. This is followed by study of process of public guardianship at a municipality and rights and obligations of a public guardian. The theoretic part also defines the process of the social work at a municipality level, describes a social worker and the clients of social work. Another part of the theoretical part focus on cumulation of the function of social worker and public guardian, defines the role of social worker and the role of public guardian.

The aim of the Bachelor thesis is to find out the concurrence of the roles of social worker and public guardian and how it works in practice. To figure out what is preferable in practice, if the concurrence of the two roles or if the separation of these roles between two employees is better.

The empirical part of the thesis includes the priority research question, which is to find out if the employees, who do the cumulation of the roles of the social worker and the public guardian, and the employees, who do the roles separately, are pro-cumulation or pro-separation of the roles.

The empirical part will be implemented in the form of quantitative research, by semi-structured online questionnaire, through which the municipality government employees will be contacted. I presume I can collect an interesting professional observations and experiences of professionally older employees thanks to the fact that I will contact the employees of the municipalities in the Olomouc region.

The empirical part will be implemented in the form of quantitative research, by semi-structured online

questionnaire, through which the municipality government employees will be contacted. I presume I can collect an interesting professional observations and experiences of professionally older employees thanks to the fact that I will contact the employees of the municipalities in the Olomouc region.

Keywords: social work, public guardianship, social worker, public guardian, accumulation of functions, social work clients, guardian

Názvy příloh

vázaných v práci: Příloha 1: Potvrzení o pověření od starosty města Mohelnice
Příloha 2: Listina o jmenování opatrovníka
Příloha 3: Rozsudek jménem republiky o omezení svéprávnosti a jmenování opatrovníka město Mohelnice

Počet literatury

a zdrojů: 39

Rozsah práce: 86 s. (115 881 znaků s mezerami)

OBSAH

ÚVOD	10
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	13
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	13
1.1. Duševní porucha.....	13
1.2. Svěprávnost a omezení svěprávnosti	14
1.3. Mírnější a méně omezující opatření	15
1.4. Opatrovnictví a opatrovník.....	16
1.5. Veřejné opatrovnictví a veřejný opatrovník	16
1.6. Opatrovanec	17
1.7. Sociální práce.....	17
1.8. Sociální pracovník	18
2. OBEC V ROLI VEŘEJNÉHO OPATROVNÍKA.....	20
2.1. Veřejný opatrovník.....	20
2.2. Práva a povinnosti veřejného opatrovníka.....	22
2.3. Popis práce veřejného opatrovníka.....	26
3. ROLE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA NA OBCE.....	30
3.1. Výkon sociální práce	30
3.2. Klienti sociální práce	32
3.3. Sociální pracovník	33
4. KUMULOVANÁ ROLE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA A VEŘEJNÉHO OPATROVNÍKA	35
4.1. Kumulace funkcí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka	35
4.2. Oddělení funkce veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka.....	36
4.3. Vymezení role sociálního pracovníka	37
4.4. Vymezení role veřejného opatrovníka	38

II.	EMPIRICKÁ ČÁST.....	41
5	EMPIRICKÝ VÝZKUM – KVANTITATIVNÍ VÝZKUM.....	41
5.1.	Výzkumné cíle a otázky.....	41
5.2.	Technika výzkumu.....	41
5.3.	Charakteristika zkoumaného souboru.....	44
5.4.	Výsledky výzkumného šetření.....	45
	ZÁVĚR.....	74
	Seznam použité literatury.....	78
	Seznam příloh.....	82

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka na obcích v Olomouckém kraji. Toto téma je velmi aktuální pro všechny obce, jelikož mají zákonem danou povinnost vykonávat veřejné opatrovnictví pro osoby, které byly soudem omezeny ve svéprávnosti a nemají žádnou jinou blízkou osobu, která by opatrovnictví vykonávala. Veřejné opatrovnictví má dvě roviny, teoretickou, kde je zákony dáno, jak by se mělo opatrovnictví vykonávat, a praktickou, tedy realitu, se kterou se veřejný opatrovník každý den setkává a na kterou se někdy nelze zcela připravit a vyčíst ze zákonů.

Na menších obcích vykonává veřejného opatrovníka většinou starost či jiná osoba touto funkcí pověřena, jako je např. ekonom či matrikář. I zde dochází ke kumulaci funkce, kdy například ekonom je zároveň i veřejným opatrovníkem, avšak tímto spojením se bakalářská práce zabývat nebude.

Tato bakalářská práce bude zaměřena na kumulaci funkce veřejného opatrovníka, který je zároveň i sociálním pracovníkem na obci. Téma jsem si vybrala z důvodu, že sama již 5 let pracuji na pozici sociálního pracovníka s kumulovanou funkcí veřejného opatrovníka na Městském úřadě v Mohelnici. Za dobu působení v této pracovní pozici jsem se setkala s mnoha názory na souběh těchto dvou rolí.

Na jedné straně stojí názor, že souběh těchto dvou rolí je nejlepší, který může být, jelikož veřejný opatrovník může s opatrovaným řešit všechny nepříznivé situace, které se v jeho životě vyskytnou. Díky tomu, že je i sociálním pracovníkem, má komplexní přehled a více nástrojů k řešení nepříznivé životní situace. Díky tomu, že je i sociálním pracovníkem, může opatrovanému poskytnout základní sociální poradenství, krizovou intervenci či dluhové poradenství.

Na druhé straně je názor, že by tyto dvě funkce měly být striktně odděleny, jelikož není vždy k užítku, aby s opatrovaným všechny záležitosti řešil pouze jeden pracovník. Každý pracovník by se měl specializovat na svoji agendu a veřejný

opatrovník s opatrovaným řešit pouze ty situace, které mu ukládá pravomocný rozsudek.

Bakalářská práce se bude zabývat také pouze rolí veřejného opatrovníka bez kumulované funkce a stejně tak rolí sociálního pracovníka, který úzce spolupracuje s veřejným opatrovníkem.

Bakalářská práce bude rozdělena na teoretickou a empirickou část. V první kapitole bude vymezení základních pojmů, které ve své práci využívám a z toho důvodu mi přišlo důležité, aby byly součástí bakalářské práce.

Druhá kapitola se bude snažit představit obec v roli veřejného opatrovníka. I přes to, že fakticky je veřejným opatrovníkem jmenovaná obec, samotný výkon funkce je prostřednictvím osoby (veřejného opatrovníka), která je pro výkon této funkce obcí pověřena. Veřejný opatrovník má nejen svá práva, ale také povinnosti, které musí vykonávat a které jsou dány zákonem. Kapitola se zaměří také na popis práce veřejného opatrovníka.

Třetí kapitola se zaměří na výkon sociální práce a roli sociálního pracovníka na obci, dále na klienty, bez kterých by sociální práce ztrácela význam.

Čtvrtá kapitola bude stěžejní, jelikož bude o kumulaci funkce veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka. Praxe je většinou taková, že na větších obcích sociální pracovník vykonává také funkci veřejného opatrovníka. Kapitola vymezí roli sociálního pracovníka a také roli veřejného opatrovníka, bude se snažit vymežit rozdíly v těchto dvou rolích.

V teoretické části je představeno, že výkon veřejného opatrovnictví má jiné kompetence než výkon sociální práce, stejně tak je každá agenda ukotvena v jiném zákoně. Teorie poukazuje na to, že by tyto dvě agendy měly být od sebe odděleny a každou agendu by měl vykonávat jiný pracovník.

Cílem bakalářské práce je tedy zjistit, jak v praxi funguje souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Zda je vhodnější souběh dvou rolí nebo je

pro praxi vhodnější, aby byly role rozděleny mezi 2 pracovníky. V empirické části bude prioritní výzkumná otázka, a to zjistit, zda pracovníci, kteří vykonávají kumulaci role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka a pracovníci, kteří vykonávají role odděleně, jsou pro kumulaci nebo oddělení? Dílčí výzkumné otázky budou zaměřeny na výhody a nevýhody spojení a oddělení těchto dvou rolí. Empirické šetření bude realizovaná formou kvantitativního výzkumu, pomocí polostrukturovaného online dotazníku, ve kterém budou kontaktováni pracovníci obcí. Domnívám se, že díky tomu, že budu kontaktovat pracovníky obcí v Olomouckém kraji, můžu shromáždit zajímavé pracovní postřehy a zkušenosti profesně starších pracovníků.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Tato kapitola je zaměřena na vysvětlení základních pojmů vztahujících se k problematice veřejného opatrovnictví a sociální práce. Díky této kapitole dojde k lepšímu pochopení termínů, které jsou běžně používány při výkonu veřejného opatrovnictví a sociální práce. Nejprve je potřeba vymezit termín duševní porucha, jelikož právě duševní porucha ve většině případů značí začátek celého procesu řízení o omezení svéprávnosti a jmenování opatrovníka. Dalším termínem je svéprávnost, o které se rozhoduje při soudním jednání, jelikož soud musí rozhodnout, zda osoba, pro svoji ochranu, bude nebo nebude omezena ve svéprávnosti. Pokud dojde k omezení svéprávnosti, je potřeba vysvětlit další pojem a to opatrovnictví, které vzniká v době, kdy je osoba soudem omezena ve svéprávnosti. Okresní soud poté vydává rozsudek o omezení svéprávnosti a z osoby omezené ve svéprávnosti se stává opatrovanec, kterému musí být jmenován opatrovník, který je buď fyzickou osobou nebo veřejným opatrovníkem, tedy obcí. Kapitola dále definuje pojem sociální práce, která je vykonávána na obcích, a také sociálního pracovníka, který v praxi vykonává sociální práci.

1.1. Duševní porucha

Praško (2011, str. 11) vymezuje duševní poruchu v širším pojmu, zahrnuje do ní všechny etapy psychických poruch, nemocí, ale také psychických stavů, anomálií, reakcí, ale i úchylek. Lužný (2012, str. 47) uvádí, že duševní porucha zhoršuje kvalitu života jedince, který jí trpí. Ovlivňuje nejen samotné zdraví jednotlivce, ale má bohužel negativní vliv i na spokojenost v životě, na rodinné vztahy, pracovní zařazení a v neposlední řadě na sociální vztahy. Foucault (1999, str. 14) pohlíží na duševní poruchu jako na chorobu, která postihuje vnitřní osobnost, u které dochází k postupnému vychýlení z jejího vývoje, tato osobnost má poté svoji vlastní realitu. Na to navazuje Fürst (1997, str. 176), která o vlastní realitě duševně

nemocného hovoří jako o vlastním světě, který je plný chaosu, zmatku, strachu a úniku, díky kterému se snaží nemocný přežít. Foucault (1999, str. 15) dále uvádí, že společným znakem duševních poruch jsou změny v myšlení, ale i v chování jedince. Mezinárodní klasifikace nemocí (2022, str. 189) značí tuto skupinu nemocí písmem F, tedy se jedná o skupinu označující se F00-F99, a tuto skupinu souhrnně nazývá poruchy duševní a poruchy chování. Do této skupiny poruch patří například schizofrenie, mentální retardace, poruchy osobnosti a chování u dospělých nebo organické duševní poruchy, jako je demence různého typu.

1.2. Svěprávnost a omezení svěprávnosti

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“) v § 15 definuje svěprávnost jako *„způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)“*.

„Svěprávnosti se nelze vzdát: je údělem člověka vyrovnávat se po celý život s vlastní svobodou a být odpovědný za to, co dobrého či špatného činíme“ (Eliáš et al., 2013, s. 43).

I přes to, že svěprávnosti se nelze zcela vzdát, existují situace, kdy lze člověka omezit ve svěprávnosti. Musí se však jednat o ochranu zájmů člověka a mírnější a méně omezující opatření by bylo nedostačující (§ 55 odst. 2 OZ). Omezit svěprávnost může pouze soud, který také určí, v jakém rozsahu není člověk schopen sám právně jednat, z důvodu duševní poruchy, která není jen přechodná (§ 57, OZ). Soud svěprávnost člověku omezí na určitou dobu, nejdéle na tři roky, výjimka nastává, pokud je zjevné, že v této době nedojde ke zlepšení zdravotního stavu, a tehdy může být omezen na dobu delší, avšak maximálně na pět let (§ 59, odst. 1 OZ).

Stejně tak autorka Prudíková et al. (2016, str. 6) zastávají ten názor, že k omezení svěprávnosti by mělo u člověka dojít až v krajním případě, kdy nebude možné využít mírnější institut. Je důležité mít stále na paměti, jak uvádí Renotierová & Ludíková (2007, str. 23), že úplně každý člověk, ať už ten zcela svěprávný nebo

s omezenou svéprávností, má garantováno právo na ochranu osobnosti, zdraví nebo cti, a to bez ohledu na věk, pohlaví či zdravotní stav. Dále člověk, který je omezen ve svéprávnosti, nemůže být nikdy zbaven práva na samostatné jednání v běžných záležitostech každodenního života, např. odpočinek nebo rozhodování o stravování či šacení (Benešová, 2014, str. 15).

1.3. Mírnější a méně omezující opatření

Jedná se o podpůrná opatření, která mají člověku, při narušení jeho schopností samostatně právně jednat, pomoci, aniž by bylo zasáhnuto do jeho svéprávnosti. Do mírnějších a méně omezujících opatření řadíme předběžné opatření, nápomoc při rozhodování a zastoupení členem domácnosti (§ 38-54, OZ).

Předběžné prohlášení je jediné z výše uvedených, u kterého nemusí být schválení soudu. Člověk, který očekává, že může dojít k situaci, ve které nebude schopen sám právně jednat, si může pro správu svých záležitostí určit osobu. Předběžné prohlášení vzniká veřejnou nebo soukromou listinou, která musí mít náležitosti, jako je datum a podpisy dvou svědků, kteří v listině uvedou základní údaje (§ 38-39, odst. 1 a 2 OZ).

Nápomoc při rozhodování lze využít v situaci, kdy člověku duševní porucha působí problémy, a tak si člověk dohodne poskytování podpory u těch právních jednání, které vyhodnotí, že nezvládne sám. Osoba, která poskytuje podporu, se označuje podpůrce. Nápomoc při rozhodování vzniká smlouvou o nápomoci, ve smlouvě se podpůrce zavazuje k tomu, že bude přítomen u právních jednáních, že mu poskytne potřebné údaje a bude se mu snažit svými radami pomoci (45-46, odst. 1 a 2 OZ).

Zastoupení členem domácnosti lze využít u člověka, kterému duševní porucha brání samostatně právně jednat. Člověka může zastupovat potomek, předek, sourozenec, manžel, partner, ale také osoba, která s člověkem žila ve společné domácnosti po dobu minimálně tří let. Zastoupení členem domácnosti musí opět

schválit soud, který před tím, než vydá rozhodnutí, zjistí názor člověka, kterému má být určen zástupce. Zástupce jedná ku prospěchu člověka, a to zejména o naplňování jeho práv a zajištění takového života, který nebude v rozporu s jeho schopnostmi. Důležité je i to, aby život člověka odpovídal jeho přáním a představám (§ 49-51, OZ).

1.4. Opatrovnictví a opatrovník

Výkon funkce opatrovnictví upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a spadá pod Ministerstvo vnitra ČR.

Pokud jsou mírnější a méně omezující opatření nedostatečná, soud rozhodne o omezení svéprávnosti a zároveň člověku jmenuje opatrovníka, čímž vzniká institut opatrovnictví. Opatrovník je soudem jmenován pro osobu, u které je potřeba chránit její zájmy, nebo osobě, které její zdravotní stav neumožňuje hájení práv či správu vlastních financí. (§ 465, odst. 1 OZ). Hlavním smyslem opatrovnictví by měla být ochrana zájmů, a především naplňování práv člověka, který byl omezen ve svéprávnosti (Základní informace pro obce jako veřejného opatrovníka, 2016, str. 15).

Člověku, kterého soud omezí ve svéprávnosti, musí být určen opatrovník, který bude hájit jeho zájmy. Soud při jmenování opatrovníka přihlíží k přáním samotného omezeného ve svéprávnosti, zajímá se o jeho stanovisko, zda má osobu, která by mu mohla vykonávat opatrovníka. Stejně tak soud přihlíží k názorům osob blízkých člověku, který je omezen ve svéprávnosti. Veřejný opatrovník přichází na řadu až jako poslední možné řešení, pokud není možno jmenovat fyzickou osobu (§ 61-62, OZ).

1.5. Veřejné opatrovnictví a veřejný opatrovník

Veřejným opatrovníkem pro osobu, která je omezená ve svéprávnosti, se stává obec, ve které má opatrovanec bydliště, pokud pro výkon opatrovnictví nebyla nalezena vhodná fyzická osoba (příbuzní, blízká osoba, atd). I přes to, že do

výkonu funkce je jmenována obec, níže bude vysvětleno, že prakticky vykonává výkon funkce veřejného opatrovnictví konkrétní zaměstnanec obce, který k tomu dostane od obce pověření. U veřejného opatrovnictví se nelze opatrovnictví vzdát (Základní informace pro obce jako veřejné opatrovníky, 2016, str. 16). Benešová (2014, str. 15) bere opatrovnictví jako institut, díky kterému by měl mít člověk, který je omezen ve svéprávnosti, zaručenu ochranu jeho práv v takové míře, ve které není schopen samostatně právně jednat, a to na základě rozhodnutí soudu.

1.6. Opatrovanec

„Označení pro člověka, kterému je ustanoven opatrovník, tj. pro člověka, jehož zájmy je potřeba chránit, nebo jehož zájmy je třeba reprezentovat k ochraně zájmu veřejného“ (Základní informace pro obce jako veřejné opatrovníky, 2016, str. 5).

Opatrovancem se rozumí člověk, který byl soudem omezen ve svéprávnosti a kterému byl soudem ustanoven opatrovník z důvodu ochrany jeho zájmů v jasně daném rozsahu, ve kterém není schopen jedinec sám jednat (Základní informace pro obce jako veřejného opatrovníka, 2016, str. 7).

1.7. Sociální práce

Pojmy sociální práce a sociální pracovník upravuje zákon č. 108/2006, Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Výkon agendy sociální práce spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Sociální práce je humanitní věda, která se stále vyvíjí, nelze ji obsáhnout pouze v jedné definici. Velmi známá definice je od Matouška (2003, str. 11), která jasně vystihuje nejdůležitější prvek sociální práce – řešení situace klienta komplexně jako celku. *„Sociální práce je společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (např. chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti)“*.

Řezníček (1994, str. 20) na sociální práci nahlíží jako na poskytování sociálních služeb jednotlivcům, rodinám, skupinám a také komunitám. Hlavním cílem je pomoci klientům omezit, odstranit nebo se vyrovnat s problémy, které je trápí.

Hlavním posláním sociální práce je dle Úlehly (2004, str. 25) snaha umět vést dialog mezi společnostmi, která do něj vkládá své tužby a normy, a klientem, který sděluje svá, někdy pro společnost sobecká přání. Důležitá je zejména spolupráce a rovnocennost partnerů.

Sociální práce řeší nepříznivou sociální situaci klienta, která je definována v § 3 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, jako *„oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, ...“*.

1.8. Sociální pracovník

Zákon č. 108/2006, Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů v § 109 definuje sociálního pracovníka jako osobu, která vykonává sociální šetření, řeší sociálně právní problémy ve službách sociální péče, poskytuje sociálně právní poradenství, dále analytickou, metodickou i koncepční práci v sociální oblasti, depistážní činnost, poskytuje krizovou intervenci, sociální poradenství, mapuje a pomáhá obyvatelům obce zajišťovat jejich potřeby a koordinuje poskytování sociálních služeb. Matoušek (2013, str. 6) zařazuje profesi sociálního pracovníka do kategorie pomáhajících profesí, jedná se o práci, která je velmi zatěžující a náročná.

První kapitola se zabývala vysvětlením základních pojmů, které jsou pro bakalářskou práci stěžejní. Díky této kapitole by měl čtenář pochopit rozdíl mezi svéprávností a právní osobností, a vědět, že svéprávnosti se nelze zcela vzdát a ani ji odejmout. Kapitola představila institut veřejného opatrovnictví, vysvětlila pojmy opatrovnictví, veřejné opatrovnictví, opatrovníka a opatrovance. V neposlední řadě se definoval pojem sociální práce a s tím související sociální pracovník.

2. OBEC V ROLI VEŘEJNÉHO OPATROVNÍKA

Institut opatrovnictví vznikl jako ochrana osob, které nejsou samy schopny hájit svá práva, většinou v důsledku dlouhotrvající duševní poruchy. Opatrovnictví je nástrojem státu, díky kterému dojde k ochraně osob, a to tím způsobem, že stát prostřednictvím soudu omezí jejich svéprávnost a jmenuje jim opatrovníka, který za ně hájí jejich zájmy. Opatrovnictví se dělí na soukromé a veřejné. U soukromého opatrovnictví je do role stálého opatrovníka jmenována fyzická osoba, která je zpravidla osobou příbuznou či blízkou člověku, který je omezen ve svéprávnosti. Druhá kapitola bude zaměřena však v souladu s cílem práce na opatrovnictví veřejné, u kterého je veřejným opatrovníkem jmenována obec, kde opatrovanec žije. Kapitola se bude snažit vysvětlit, jak funguje veřejné opatrovnictví, kdo fakticky vykonává roli veřejného opatrovníka a jaká jsou práva a povinnosti z této funkce plynoucí. Tento popis je důležitý, aby poté mohlo dojít k vymezení hranic mezi veřejným opatrovnictvím a sociální prací, což je stěžejní pro tuto bakalářskou práci.

2.1. Veřejný opatrovník

Veřejným opatrovníkem pro opatrovance se stává obec, fakticky tedy zaměstnanec obce v tu chvíli, kdy soud nemůže opatrovanci ustanovit opatrovníka z jeho rodinného kruhu nebo z osob mu blízkých (Marečková & Matiaško, 2010, str. 131). Dle Durajové et al. (2017, str. 14) by veřejné opatrovnictví mělo přijít na řadu až jako poslední, kdy soud vyčerpal všechny jiné varianty, jako je síť rodiny a blízkých přátel. § 471 OZ jasně vymezuje, že institut veřejného opatrovnictví není podmíněn souhlasem dané obce. Obec musí vykonávat veřejného opatrovníka osobě, která je omezena ve svéprávnosti a nemá jinou vhodnou osobu z řad blízkých. Dle § 80, odst. 1 OZ se veřejným opatrovníkem stává ta obec, ve které má opatrovanec bydliště, ne však trvalý pobyt. Bydliště je

definováno jako místo, kde opatrovanec bydlí a má v úmyslu se na tomto místě i dále zdržovat.

„Pro každou obec jako veřejného opatrovníka je potřeba znát posloupnost hledání vhodného opatrovníka. I obec má právo sama vyhledávat a soudu navrhnout vhodné osoby, které jsou vhodné pro výkon opatrovnictví.

- *Přednost má vždy osoba, kterou navrhne opatrovanec.*
- *Pokud žádnou osobu neoznačí nebo označí osobu, která není k výkonu opatrovnictví vhodná, hledá soud jinou vhodnou osobu mezi příbuznými nebo jinými osobami, které jsou opatrovanci blízké.*
- *Není-li to možné, jmenuje soud jinou vhodnou osobu.*
- *Nebo obec, tj. veřejného opatrovníka“ (Machová et al., 2020, str. 7).*

Jak již zaznělo, veřejným opatrovníkem se stává obec, což je však pouze abstraktní pojem. Obec je veřejnoprávní korporací, která v právních záležitostech vystupuje svým jménem a nese odpovědnost, která z těchto vztahů plyne (§ 2, odst. 1 zákon o obcích). Obec zastupuje navenek starosta, který může pověřit zastupováním zaměstnance, a ten poté, díky potvrzení o pověření, vykonává funkci veřejného opatrovníka (Základní informace pro obce jako veřejné opatrovníky, 2016, str. 30). V Praktickém průvodci a rádci úředníka (Čtvrtlíková et al., 2019, str. 7) je uvedeno, že potvrzení o pověření vydává starosta. Potvrzení většinou obsahuje označení daného úřadu, razítko s malým státním znakem, podpis starosty, jméno daného zaměstnance, který je pověřen vykonávat agendu veřejného opatrovnictví, a datum, kdy bylo pověření vydáno. Může také obsahovat číslo služebního průkazu zaměstnance nebo přesné vymezení pravomocí opatrovníka vůči opatrovanému. Při výkonu funkce veřejného opatrovnictví je zásadní, aby veřejný opatrovník znal přesný rozsah omezení svéprávnosti u každého svého opatrovance. Díky tomu může řádně vykonávat svoji funkci a zastupovat opatrovance v těch právních záležitostech, ve kterých je omezen (Durajová et al., 2017, str. 5).

Durajová et al. (2017, str. 15) v Metodice výkonu veřejného opatrovnictví uvádějí, že každý opatrovanec je omezen v jiné míře a v jiných oblastech, veřejný opatrovník tedy od soudu dostane rozsudek o omezení svéprávnosti pro konkrétního opatrovance. V rozsudku jsou jasně vymezeny okruhy, kterých není opatrovanec schopen sám právně jednat. Nejčastěji se omezuje jednání v oblasti financí, kdy je v rozsudku dána přesná částka, se kterou může opatrovanec nakládat sám a kterou mu veřejný opatrovník pravidelně vyplácí. Veřejný opatrovník může opatrovanci vyplatit i vyšší finanční hodnotu, avšak musí dopředu zvážit možná rizika, která z rozhodnutí plynou. Stejně tak může veřejný opatrovník rozhodnout, že bude opatrovanci vyplacena částka nižší, než je uvedena v rozsudku. Jedná se o situace, kdy dojde ke zhoršení finanční situace či zdravotního stavu a mohla by hrozit vážná újma.

Soud veřejnému opatrovníkovi zašle nejen rozsudek o omezení svéprávnosti a jmenování opatrovníka, ale také Listinu o jmenování opatrovníka. Listina je důležitým dokumentem, kterým se veřejný opatrovník prokazuje při jednání ve věcech opatrovance. Listina o jmenování opatrovníka obsahuje základní údaje, jako je název okresního soudu, který opatrovance omezil ve svéprávnosti. Dále název obce, která byla jmenována do funkce veřejného opatrovníka. V Listině o jmenování opatrovníka jsou uvedeny údaje o opatrovanci a hlavně je v ní vymezen rozsah, v jakém je daný opatrovanec omezen ve svéprávnosti, v neposlední řadě také doba, na kterou byl opatrovanec omezen ve svéprávnosti (Čtvrtlíková et al., 2019, str. 7).

2.2. Práva a povinnosti veřejného opatrovníka

Práva a povinnosti jsou tu hlavně pro ochranu opatrovance, a jsou ukotvena v občanském zákoníku. Veřejný opatrovník se nimi musí řídit, a s opatrovancem musí spolupracovat, i pokud opatrovanec nechce. Zde je hlavní rozdíl mezi

veřejným opatrovníkem a sociálním pracovníkem, jelikož sociální pracovník spolupracuje s klienty, kteří spolupracovat ve většině případů chtějí.

I. Veřejný opatrovník jedná osobně

Veřejný opatrovník při výkonu své funkce musí být aktivní, s opatrovancem komunikovat zejména osobně a po jmenování do funkce veřejného opatrovníka zjistit o opatrovanci, co nejvíce informací. Díky zjištěným informacím může naplňovat opatrovancova přání a plnit povinnosti, které opatrovanec nezvládá sám (Švestka et al., 2020, str. 1122). Opatrovník jedná ve většině případů s opatrovancem osobně, může vyvstat situace, která vyžaduje pověřit dalšího zástupce. Veřejný opatrovník se zaručuje za řádný výběr pověřené osoby (§ 438 OZ). Dle Benešové (2014, str. 16) by měl být vždy informován i samotný opatrovanec, který bude s výběrem pověřené osoby souhlasit.

II. Veřejný opatrovník sleduje ochranu zájmů opatrovance a naplňování jeho práv

Veřejný opatrovník je tu od toho, aby ochraňoval zájmy opatrovance a v oblastech, kde toho není opatrovanec schopen sám, naplňoval jeho práva (§ 457, OZ). Může se stát, že soud musí jmenovat opatrovanci kolizního opatrovníka, stane se tak v případě, kdy se střetává zájem veřejného opatrovníka se zájmem opatrovance (§ 460, OZ).

III. Opatrovníka jmenuje soud

Veřejný opatrovník je do své funkce jmenován soudem, který také určí, v jakém rozsahu bude daný opatrovanec omezen ve svéprávnosti. Soud v rozsudku určí jasný rozsah práv a povinností, které musí veřejný opatrovník za opatrovance vykonávat (§ 463, OZ). Veřejný opatrovník je však povinen opatrovanci vždy srozumitelně vysvětlit, v jaké záležitosti za něj jedná, a sdělit mu, jaké následky toto rozhodnutí bude mít (§ 466, odst 2 OZ). Stejně tak to uvádí i Čebišová et. al. (2014, str. 34), která je toho názoru, že veřejný opatrovník musí opatrovanci

vysvětlit obsah, a hlavně možné následky, které mohou z daného rozhodnutí vyplynou, a to takovým způsobem, který bude pro opatrovance srozumitelný. Veřejný opatrovník by měl dbát názoru a přání opatrovance, avšak pokud záležitost nesnese odkladu, může veřejný opatrovník rozhodnout bez projednání s opatrovancem.

IV. Opatrovník má vůči opatrovanci různé povinnosti

Veřejný opatrovník musí s opatrovancem udržovat spojení, které by mělo být pravidelné, nejlépe osobní a vykonávané vhodným způsobem. Opatrovník dále musí o osobu, která je omezena ve svéprávnosti, projevovat skutečný zájem, zajímat se o její zdravotní stav a ten s ní řešit. Hájí také jeho práva a chrání jeho zájmy (§ 466, odst. 1 OZ).

I přes to, že je opatrovanec omezený ve svéprávnosti, veřejný opatrovník musí vždy vyslechnout a přihlížet k jeho názorům, a jednat tak, aby docházelo k naplňování jeho názorů. Je zde velmi důležitý vztah mezi opatrovníkem a opatrovancem, hlavně v jejich komunikaci, díky které je možné zjistit opatrovancovy preference a jeho vůli (§ 467, odst. 1 OZ).

Povinností veřejného opatrovníka je také to, aby dohlížel, že způsob života opatrovance není v rozporu s jeho schopnostmi, vlastnostmi, názory. Veřejný opatrovník, pokud je to v jeho možnostech, se snaží vyhovět opatrovancovým představám a přáním. Jelikož i osoba, která je omezena ve svéprávnosti, si zaslouží žít život podle svých představ (§ 467, odst. 2 OZ).

V. Prvotní soupis jmění a správa jmění opatrovance

Veřejný opatrovník je povinen do 2 měsíců od jmenování do funkce vyhotovit prvotní soupis spravovaného jmění a ten zaslat na soud a seznámit s ním i samotného opatrovance (§ 485, odst. 1 OZ). Kromě prvotního soupisu jmění veřejný opatrovník každý rok vyhotovuje vyúčtování správy jmění, které by měl do 30. června doručit na soud. Vždy se jedná o vyúčtování správy jmění za

uplynulý rok (§ 485, odst. 2 OZ). Veřejný opatrovník má také povinnost při skončení funkce opatrovnictví soudu zaslat konečné vyúčtování správy jmění, děje se tak hlavně při úmrtí opatrovance. Pokud dojde k úmrtí opatrovance, veřejný opatrovník společně s konečným vyúčtováním správy jmění zasílá soudu také listinu o jmenování opatrovníka (§ 485, odst. 3 OZ).

VI. Opatrovník nesmí bez schválení soudu či opatrovnické rady činit určitá právní jednání

Veřejný opatrovník nesmí bez schválení opatrovnické rady změnit bydliště opatrovance, stejně tak nesmí veřejný opatrovník sám rozhodnout o umístění opatrovance do uzavřeného ústavu a také rozhodnout o zásahu do integrity opatrovance, výjimkou je situace, kdy by bez zákroku došlo k závažným následkům (§ 480, odst. 1 OZ).

Veřejný opatrovník dále nesmí bez schválení soudu rozhodnout o změně osobního stavu opatrovance, stejně tak co se týče nabytí nemovité věci pro opatrovance. Velmi důležité je také to, že veřejný opatrovník nesmí za opatrovance uzavřít smlouvu, která jej zavazuje na dobu delší než 3 roky (jedná se hlavně o uzavření smlouvy do pobytové soc. služby). Veřejný opatrovník dále nemá právo za opatrovance odmítnout dědictví nebo plnění z pozůstalosti (§ 483, odst. 1 a 2 OZ).

Nová (2006, str. 17) shrnuje práva a povinnosti opatrovníka do desatera:

1. Opatrovník musí vyslovit souhlas s výkonem funkce – neplatí však u veřejného opatrovnictví, obec tuto funkci vykonávat musí.
2. Veřejný opatrovník zastupuje opatrovance v těch oblastech, ve kterých je pravomocným rozsudkem omezen ve svéprávnosti.
3. Veřejný opatrovník spravuje majetek opatrovance ku jeho nejlepšímu prospěchu.
4. V kompetenci veřejného opatrovníka není správa financí v tom směru, že by převáděl bezplatně či nevýhodně finance opatrovance na osobu blízkou.

5. Veřejný opatrovník nesmí majetek opatrovance vystavit vysokému riziku, kvůli kterému by o svůj majetek přišel.
6. Veřejný opatrovník se zodpovídá soudu, žádá soud o schválení právních jednání, které jsou neběžné povahy.
7. Veřejný opatrovník spolupracuje s dalšími institucemi, jako jsou lékaři, pojišťovny, banky, atd.
8. Veřejný opatrovník má také odpovědnost občanskoprávní.
9. Veřejný opatrovník má odpovědnost trestněprávní.
10. Opatrovník má právo na odměnu.

2.3. Popis práce veřejného opatrovníka

„Opatrovník by si měl vždy připomenout, že nerozhoduje o svém životě a nerozhoduje ani o životě jakéhosi průměrného opatrovance. Každá osoba je jedinečná a proto i volba v jejím životě je specifická“ (Machová et. al., 2020, str. 10).

Veřejný opatrovník by si měl s opatrovancem vytvořit určitý vztah důvěry, což může být zpočátku složité, jelikož se jedná primárně o profesionální vztah (Machová et al., 2020, str. 16).

Veřejný opatrovník tu je v první řadě pro opatrovance a jeho hlavním úkolem je, aby opatrovance zastupoval v oblastech, ve kterých byl soudem omezen ve svéprávnosti. Aby veřejný opatrovník mohl tento úkol vykonávat dobře, musí o opatrovanci znát co nejvíce informací a zároveň si veřejný opatrovník musí uvědomovat, co ještě v jeho kompetenci je a co už není (Základní informace pro obce, jako veřejné opatrovníky, 2016, str. 32).

Juríčková et al. (2014, str. 128) uvádí, že u nového opatrovance by měl veřejný opatrovník primárně provést sociální šetření a tím pádem o opatrovanci zjistit co nejvíce informací a osobně se s ním seznámit. Sociální šetření provede v domácnosti u opatrovance, stejně tak v pobytové sociální službě, pokud žije opatrovanec tam, nebo ve zdravotnickém zařízení, pokud je opatrovanec zrovna

hospitalizován. V zákoně o sociálních službách (§ 109) je však uvedeno, že sociální šetření provádí výhradně sociální pracovník.

Veřejný opatrovník je tu pro opatrovance, jak již zaznělo výše, je tedy důležité, aby se veřejný opatrovník zajímal o aktuální životní situaci opatrovance a aby jednal v souladu s potřebami opatrovance. Stejně tak je důležité, aby veřejný opatrovník byl v kontaktu i s rodinou a blízkými lidmi v životě opatrovance a s nimi komunikoval a spolupracoval (Durajová et al., 2017, str. 26). Stejného názoru je i Kocmanová (2017, str. 33) která uvádí, že spolupráce veřejného opatrovníka s rodinou je velmi žádoucí, jelikož může být nápomocná během výkonu funkce opatrovnictví. Nejlepší variantou je, když je rodina funkční, chce spolupracovat a jedná společně s veřejným opatrovníkem ku nejlepšímu zájmu opatrovance. Při spolupráci s rodinou je velikou výhodou ten fakt, že rodina je tu pro opatrovance nepřetržitě, zatímco veřejný opatrovník má jasně stanovenou pracovní dobu a nemůže tu pro opatrovance být 24 hodin denně.

Fojtíková (2018, str. 23) uvádí, že veřejný opatrovník pracuje s množstvím informací o opatrovanci. Základní oblasti, o kterých by měl mít přehled jsou:

- Historie opatrovance – jaké jsou vztahy v rodině, co předcházelo omezení svéprávnosti.
- Doklady opatrovance a jejich platnost – občanský průkaz, průkaz zdravotní pojišťovny, aj.
- Bydlení – nájemní smlouva, vlastnictví bytu/domu, hledání vhodného bydlení.
- Příjmy a výdaje – invalidní/starobní důchod, sociální dávky, mzda.
- Movitý i nemovitý majetek.
- Zdravotní stav a lékaři – mít kontakty na lékaře, spolupracovat s nimi, doprovázet opatrovance na kontroly, připomínat objednané termíny kontrol.

- Sociální služby – terénní služby, zda využívá např. pečovatelskou službu, či spolupráce s pobytovými sociálními službami ohledně umístění do zařízení.
- Dluhy, exekuce, insolvence – dotaz soudu na lustraci opatrovance, kontaktovat soudní exekutory, splátkové kalendáře, aj.
- Důležité jsou také zájmy a koníčky opatrovance – nezapomínat na ně.

Stejně tak Čtvrtlíková et al. (2019, str. 41-42) uvádí množství oblastí a informací, o kterých by měl mít veřejný opatrovník ve vztahu k opatrovanci přehled, mezi nejčastější činnosti řadí:

- Správu financí a jmění opatrovance – vyplácení kapesného, vedení osobního účtu, spoření, aj.
- Osobní kontakt – jedna z nezákladnějších činností, bez osobního kontaktu lze jen těžce pochopit přání opatrovance.
- Zastupování opatrovance v těch právních úkonech, ve kterých je omezen ve svéprávnosti.
- Komunikace s ostatními institucemi – soudy, sociální a zdravotní zařízení, úřad práce, aj.
- Vyřizování sociálních dávek – státní sociální podpora, hmotná nouze, důchodové pojištění, nemocenské pojištění.
- Aktivní řešení dluhů, insolvence, splátkové kalendáře.
- Řešení zdravotního stavu opatrovance, doprovod na kontroly, zajištění nutných operací.
- Řešení tíživé sociální situace opatrovance – nejlépe ve spolupráci se sociálním pracovníkem.

Čtvrtlíková et al. (2019, str. 42) zdůrazňuje, že je potřeba si uvědomit, že každý opatrovanec je jedinečný, každý má jiný životní příběh, jiné problémy a jinak

zvládá stresové situace. Z toho je zřejmé, že veřejný opatrovník při výkonu funkce s opatrovancem neřeší pouze právní věci, ve kterých je dle rozsudku omezen ve svéprávnosti. Ve většině případů s opatrovancem řeší i ty činnosti a situace, které jsou spíše pro výkon funkce sociálního pracovníka. V praxi se tedy velmi často stává, že na obcích dochází ke kumulaci práce veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka.

Druhá kapitola byla zaměřena na výkon veřejného opatrovnictví na obcích, které musí vykonávat veřejné opatrovnictví těm osobám, které jsou omezeny ve svéprávnosti a nemají jinou vhodnou osobu z řad blízkých. Kapitola se dále zaměřila na práva a povinnosti veřejného opatrovníka, které jsou ukotveny v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. V neposlední době popsala práci veřejného opatrovníka a uvedla oblasti a činnosti, o kterých by měl mít veřejný opatrovník ve vztahu k opatrovanci přehled.

3. ROLE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA NA OBCI

V této kapitole bych ráda představila sociální práci, která je vykonávána na obci. Díky sociální politice státu je sociální práce jedním z nástrojů, jak aktivně pomáhat obyvatelům dané obce, kteří nejsou schopni si zajistit své základní potřeby sami. Kapitola definuje sociální práci, dále je kapitola zaměřena na klienty, bez kterých by sociální práce ztrácela svůj smysl, a také na sociálního pracovníka, díky kterému je sociální práce vykonávána v praxi.

3.1. Výkon sociální práce

Sociální politika České republiky využívá různých nástrojů, díky kterým je teorie přenesena do praxe. Jedním z nástrojů je i sociální práce, díky které sociální subjekt, zde tedy sociální práce, potažmo sociální pracovník, působí na sociální objekt, tedy klienty sociální práce (Matoušek, 2001, str. 155). Sociální politika státu se snaží pomocí sociální práce přenést zdroje k lidem, kteří je potřebují a nejsou schopni si je sami zabezpečit, jsou to např. nezaměstnaní, senioři, děti (Matoušek, 2003, str. 25). Je potřeba mít na paměti, že sociální práce se v průběhu let mění, jelikož musí flexibilně reagovat na dané sociální problémy, které provází danou společnost, dříve se například jednalo spíše o závislost na alkoholu, nyní je hodně hovořeno o závislosti na pervitinu či marihuaně (Elichová, 2017, str. 97).

Výkon sociální práce na obcích má velmi širokou škálu působnosti, každá obec má totiž jinou velikost, jiný počet sociálních pracovníků, ale také jinou síť sociálních služeb, od čehož se poté výkon sociální práce odvíjí. Avšak nejčastější činnosti při výkonu sociální práce jsou na všech obcích stejné, řadí se sem individuální plánování s klientem, zjišťování nepříznivé situace, depistáž – vyhledávání potencionálních klientů v jejich přirozeném prostředí, sociální šetření u klientů v domácnosti, poskytování základního a odborného sociálního poradenství, krizová intervence, spolupráce s veřejným opatrovníkem či spolupráce s poskytovateli zdravotní péče a poskytovateli sociálních služeb (Čtvrtlíková et al.,

2019, str. 42-43).

Navrátil (2000, str. 6-7) vidí sociální práci jako umění, vědu a profesi, která pomáhá klientům řešit problémy, které nejsou schopni svými silami řešit sami. Pro sociální práci je charakteristické, že se snaží podpořit sociální fungování klienta v takové situaci, kterou si myslí, že sám nezvládne. O sociální práci jako o umění hovoří i Chytil (2002, str. 42), který vysvětluje, že umění by nešlo vytvářet bez velké škály dovedností, jak na straně sociálního pracovníka, tak v určité míře i na straně klienta. Sociální práce se primárně snaží pochopit potřeby druhých, reagovat na ně a tím pádem pomáhat klientům tak, aby se z nich mohly stát nezávislé osoby a uměli si pomáhat sami za pomoci vlastních sil.

Navrátil (2000, str. 9) rozděluje sociální práci na tři základní okruhy:

- Casework – individuální práce s klientem, kdy jde o uzavřený vztah sociálního pracovníka a klienta, řešeny jsou individuální problémy
- Skupinová práce – sociální pracovník pracuje s celou skupinou, a snaží se pomoci s řešením problémů v sociálním fungování u jednotlivých osob
- Komunitní práce – sociální pracovník se snaží porozumět potřebám dané komunity a společně s komunitou hledá řešení pro realizaci těchto potřeb.

I Levická et al. (2004, str. 154) rozdělují sociální práci na různé úrovně podle toho, komu je sociální práce poskytována. Pro sociální práci na obcích se nejvíce využívá práce s jednotlivcem. Jedná se o individuální výkon sociální práce, který se realizuje osobním kontaktem klienta se sociálním pracovníkem. Sociální pracovník s klientem řeší individuální problémy, snaží se o společné hledání řešení, společně rozvíjí klientovy silné stránky. Levická et al. (2004, str. 148) poukazují na to, že je potřeba při výkonu sociální práce mít na paměti, že ne každá zakázka klienta je řešitelná, někdy je potřeba stanovit si menší, avšak pro klienta reálné cíle, které je schopen zvládnout.

Sociální práce je na obcích vykonávána také prostřednictvím sociálního poradenství, díky kterému jsou s klientem řešeny rozmanité problémy. Poradenství se může týkat bydlení, zaměstnávání, ale také orientace v systému sociální politiky či na sociální zabezpečení. Sociální poradenství se dělí na základní sociální poradenství a na odborné sociální poradenství (Novosad, 2009, str. 9).

3.2. Klienti sociální práce

Klientem nazýváme osobu, která přichází za sociálním pracovníkem s určitou zakázkou. Tato osoba dobrovolně využívá služeb sociálního pracovníka a jejich vztah je na bázi rovnocennosti a spolupráce. Existují však i klienti, kteří z důvodu duševního onemocnění jsou spíše klienty nedobrovolnými, kteří se například dostanou na nedobrovolnou hospitalizaci, jelikož jsou nebezpeční nejen sobě, ale svému okolí. V mnoha případech se jedná právě o klienty, kteří jsou omezení ve svéprávnosti (Matoušek et al., 2005, str. 81).

Úlehla (2004, str. 20) vymezuje klienta jako toho, který hledá pomoc, a sociálního pracovníka jako toho, který chce ostatním lidem pomáhat.

V Náplni činnosti odboru sociálních věcí (2021, str. 5) na Městském úřadu v Mohelnici jsou přesně vymezeny cílové skupiny klientů, se kterými spolupracuje sociální pracovník na obcích, jedná se o:

- Rodiny s dětmi.
- Osoby ohrožené sociálním vyloučením.
- Zdravotně postižení nebo duševně nemocní.
- Osoby pečující o osoby závislé na péči jiné osoby.
- Osoby s omezením svéprávnosti.
- Osoby ohrožené rizikovým způsobem života.
- Osoby, které ztratily přístřeší nebo se nachází v nejistém či neadekvátním bydlení.
- Nezaměstnaní a osoby s materiálními problémy.

- Oběti agrese, trestné činnosti a domácího násilí.
- Imigranti.

3.3. Sociální pracovník

V zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, § 109 je uvedena definice, že „sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb“.

Sociální pracovník doprovází, pomáhá a motivuje klienta k řešení nepříznivé životní situace. Klade velký důraz na to, aby se klient nestal na sociálním pracovníkovi závislý, je potřeba udržovat hranice a motivovat k tomu, že klient mnoho situací zvládne vyřešit sám, i když si myslí, že to v jeho silách není (Navrátil, 2000, str. 7).

Levická et al. (2004, str. 144) poukazují na to, že sociální práci je potřeba brát komplexně, jelikož každý klient potřebuje pomoci v jiné oblasti. Sociální pracovník tedy kromě této své role musí mnohdy zastávat ještě další role, jako je např. role terapeutická, poradenská, konzultační nebo třeba advokátní. Elichová (2017, str. 97) také hovoří o různých rolích, které musí sociální pracovník ve vztahu ke klientovi zastávat, hovoří například o roli poradenské nebo učitelské. Dále uvádí, že sociální pracovník by měl být silnou osobností, jelikož musí ke spolupráci s klientem přistupovat tak, že ne všechny problémy klienta mají řešení.

V Náplni činnosti odboru sociálních věcí (2021, str. 5-6) na Městském úřadu v Mohelnici jsou přesně vymezeny činnosti, které jsou vykonávány sociálním pracovníkem:

- *„vytváří koncepční, metodické a analytické materiály v oblasti rozvoje sociálních služeb a sociální pomoci na území ORP,*
- *spolupracuje s jinými státními, samosprávnými či neziskovými institucemi,*
- *pomocí depistáže vyhledává a navazuje kontakt s potencionálním klientem v jeho přirozeném prostředí,*
- *provádí sociální šetření v rámci výkonu agendy sociální práce obecního úřadu,*
- *provádí posouzení životní situace klienta (včetně přímé práce zaměřené na změnu klienta),*
- *zpracovává Standardizovaný záznam sociálního pracovníka v aplikaci JIS (jednotný informační systém),*
- *vede podklady a zpracovává údaje pro souhrnné statistiky a další dokumentaci,*
- *poskytuje základní i odborné sociální poradenství,*
- *vede evidenci žadatelů o sociální bydlení a navrhuje Odboru správy majetku přidělení těchto bytů vhodným uchazečům“.*

Třetí kapitola byla zaměřena na výkon sociální práce, která má na obcích velké pole působnosti. Mezi nejčastější činnosti, které jsou na všech obcích stejné, lze zařadit individuální plánování s klientem, sociální šetření u klienta v domácnosti či depistáž. Kapitola dále popsala klienty sociální práce, mezi které se řadí například i osoby omezené ve svéprávnosti. V neposlední řadě byla kapitola zaměřena na sociálního pracovníka, jehož výkon sociální práce je ukotven v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

4. KUMULOVANÁ ROLE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA A VEŘEJNÉHO OPATROVNÍKA

Čtvrtá kapitola je kapitolou stěžejní, jelikož se zabývá právě rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka na obcích. Kapitola vymezuje roli sociálního pracovníka, popisuje klienty, kteří trpí duševním onemocněním, a také roli veřejného opatrovníka na obcích.

4.1. Kumulace funkcí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka

Čtvrtlíková et al. (2019, str. 34) uvádějí, že v praxi často dochází ke kumulaci funkcí, kdy výkon veřejného opatrovnictví vykonávají pracovníci obcí, kteří jsou zároveň i sociálními pracovníky. Hlavním důvodem kumulace je ten fakt, že opatrovanec kromě zastupování v právním jednání, ve kterém je omezen ve svéprávnosti, potřebuje také pomoc při řešení své nepříznivé sociální situace.

Stejně tak Durajová et al. (2017, str. 16) uvádějí, že na obecních úřadech plní roli veřejného opatrovníka ti zaměstnanci, kteří jsou zároveň také sociálními pracovníky u svých opatrovanců. Z důvodu plnění těchto dvou rolí často vznikají nejasnosti v určení hranice, co je prací veřejného opatrovníka a co již sociálního pracovníka. Čtvrtlíková et al. (2019, str. 42) také zastávají názor, že pro pracovníky je náročné agendy rozdělit, jelikož většina opatrovanců je zároveň i osobami, které jsou v nepříznivé sociální situaci. Taková nepříznivá sociální situace vyžaduje podporu právě ze strany sociálního pracovníka, a pokud vykonává kumulovanou funkci, je pro veřejného opatrovníka jednodušší, když s opatrovancem danou situaci řeší.

Dle Machové et al. (2020, str. 50) dochází často u opatrovaných k sociálním situacím, které jsou k řešení spíše pro sociálního pracovníka než veřejného opatrovníka. Zde je důležitá role veřejného opatrovníka, který by měl vědět, že opatrovanec je zároveň také klientem sociální práce obce a svého opatrovance

nasměrovat k sociálnímu pracovníkovi, ne s ním sám řešit i ty záležitosti, které mu nepřísluší.

4.2. Oddělení funkce veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka

Příručka praxe sociální práce (2021, str. 45) poukazuje na to, že role sociálního pracovníka je tak specifickou, odbornou a náročnou funkcí, že by neměla být kumulována s rolí veřejného opatrovníka, i když se tak v praxi fakticky děje. Stejně tak můžeme najít oporu v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, v tom smyslu, že výkon veřejného opatrovnictví není výkonem činností sociální práce. Stěžejní je i fakt, že sociální práce spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí, zatímco výkon veřejného opatrovnictví pod Ministerstvo vnitra (Zpravodaj sociální práce, 4/2019, str. 7).

V příručce Základní informace pro obce jako veřejné opatrovníky (2016, str. 30) je opět prezentován názor, že veřejné opatrovnictví a sociální práce by mělo být od sebe odděleno. V příručce je uvedeno, že: *„Sociální práce je sice multioborovou disciplínou a přistupuje ke klientovi v kontextu jeho sociálního prostředí, jeho minulosti, od které se odvíjí současnost, a na které je možné stavět budoucnost, ale přesto je potřeba sociální práci a opatrovnictví odlišovat. Role opatrovníka by měla spočívat v zajištění a dohledu nad tím, zda je opatrovanci zabezpečena veškerá podpora, aby mohl žít co nejvíce samostatně, aby mohl uplatňovat svá občanská a osobní práva a měl dostatečné vztahové zázemí. V této roli veřejný opatrovník především zprostředkovává potřebnou podporu a využívá poradenství sociálního pracovníka, podpory ze strany sociálních služeb apod. Jedná se o jasně oddělené role a kompetence sociálních pracovníků a veřejných opatrovníků“.*

Příručka praxe sociální práce (2021, str. 49) dále uvádí, že je žádoucí funkce oddělit, avšak za podmínek, které umožní spolupráci sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka, např. pracovníci budou sdílet jednu kancelář, a budou mít na starost stejné klienty.

Důležité je, aby každá pozice měla jasně vymezené kompetence, aby docházelo k potřebnému předávání informací o dané situaci klienta, ať už ústně nebo prostřednictvím spisu, který vede sociální pracovník, a spisu, který vede veřejný opatrovník (Příručka praxe sociální práce, 2021, str. 49).

4.3. Vymezení role sociálního pracovníka

Základním pramenem, ze kterého vychází výkon agendy sociální práce, je zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a také zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Sociální práce spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Sociální pracovník je podobně jako veřejný opatrovník, vybaven průkazem sociálního pracovníka, který musí obsahovat jméno, příjmení a titul daného sociálního pracovníka, dále fotografii, dobu platnosti průkazu, a označení „sociální pracovník“ společně s označením úřadu, který průkaz vydal, razítko a podpis vedoucí pracovníka (Zpravodaj sociální práce, 4/2019, str. 11).

Sociální práce na obcích s lidmi s duševním onemocněním je velmi specifická, jelikož sociální pracovník musí brát v potaz jedinečné rysy klienta, na které by měl umět pružně reagovat. K takovému klientovi by měl při řešení jeho sociální situace přistupovat velmi citlivě, myslet na to, že klient chce řešit svoji negativní sociální situaci, ale jeho duševní nemoc jej v tomto může omezovat (Navrátil, 2000, str. 64).

Sociální práce s tímto typem klientů má také různý charakter, co funguje s jedním nemusí fungovat s druhým. Nelze přesně vymezit, jak přesně postupovat, jaké zvolit metody, aby byla sociální práce úspěšná. Sociální pracovník by se měl při práci s klientem, který trpí duševním onemocněním zaměřit na silné stránky klienta, zjistit, jaké jsou jeho dovednosti, směřovat ho k tomu, že i když trpí duševním onemocněním, které jej limituje, mnoho dílčích cílů zvládne vyřešit sám. Sociální pracovník je tu od toho, aby jej motivoval. Sociální pracovník často při práci s duševně nemocným klientem využívá krizové intervence, která

přichází ve chvíli, kdy u klienta dochází k nástupu jeho duševního onemocnění, jedná se o pro klienta velmi emočně náročnou chvíli, o které je přesvědčen, že ji vlastními silami nezvládne (Navrátil, 2000, str. 65).

V Náplni činnosti odboru sociálních věcí (2021, str. 5-7) na Městském úřadu v Mohelnici jsou přesně specifikovány činnosti, které sociální pracovník vykonává, jedná se o:

- Depistážní činnost – vyhledává potencionální klienty v jejich přirozeném prostředí.
- Řešení problematiky rizikového chování a trestné činnosti.
- Poskytování sociálního poradenství.
- Vykonávání funkce veřejného opatrovníka – jedná se tedy o kumulaci funkce veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka.
- Zprostředkování pomoci klientům, kteří řeší složitou nepříznivou sociální situaci.
- Vykonává funkci sociálního kurátora pro dospělé.
- Spolupracuje s dalšími institucemi a organizacemi při řešení situace klienta.

Zpravodaj sociální práce (4/2019, str. 10-11) vymezuje činnosti sociálního pracovníka na obcích, kdy mezi základní činnosti patří zejména individuální plánování s klientem, krizová a situační intervence, zastupování práv klienta, poskytování sociálního poradenství, sociální šetření, spolupráci s dalšími institucemi, aj.

4.4. Vymezení role veřejného opatrovníka

Základním pramenem, ve kterém je veřejné opatrovnictví zakotveno a kde jsou jednotlivá pravidla pro výkon této funkce, je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších přepisů. Nejdůležitějším zdrojem práva je Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, která je mezinárodní úmluvou a pokud dojde k situaci, kdy dochází ke kolizi se zákonem, má úmluva aplikační přednost.

Veřejné opatrovnictví spadá pod Ministerstva vnitra, co se týká financování, jelikož Ministerstvo vnitra poskytuje příspěvek na výkon této funkce. Obsahově veřejné opatrovnictví spadá pod Ministerstvo spravedlnosti (Zpravodaj sociální práce, 4/2019, str. 12).

Veřejné opatrovnictví je specifické v tom, že mezi veřejným opatrovníkem a opatrovancem vzniká právní vztah. Veřejný opatrovník opatrovance zastupuje ve všech záležitostech, ve kterých byl opatrovanec soudem omezen ve svéprávnosti. Povinností veřejného opatrovníka je vynakládat veškeré úsilí k tomu, aby opatrovanec vedl spořádaný a spokojený život, i přes to, že někdy opatrovanec nechce spolupracovat v takové míře, v jaké by bylo potřeba (Zpravodaj sociální práce, 4/2019, str. 12).

Veřejný opatrovník se při výkonu své funkce prokazuje Listinou o jmenování opatrovníka, dále potvrzením o pověření, které vydává starosta dané obce, a průkazem zaměstnance, kde je stanoveno, že úředník je pověřen výkonem veřejného opatrovnictví (Zpravodaj sociální práce, 2019, str. 12).

Machová et al. (2020, str. 50) uvádí, že veřejný opatrovník by měl za opatrovance jednat pouze v těch právních záležitostech, ve kterých opatrovanec nemůže jednat sám. Pokud však veřejný opatrovník vyhodnotí, že opatrovanec potřebuje využít pomoci v oblasti, která náleží spíše pod sociální práci, měl by tuto službu zajistit a zprostředkovat. Veřejný opatrovník by neměl být primárně ten, na koho se opatrovanec obrací v záležitostech, které spadají spíše pod agendu sociální práce, jako je například hledání vhodného bydlení, zajištění práce či podání žádostí do pobytové sociální služby. Praxe je však většinou taková, že všechny tyto záležitosti s opatrovancem řeší právě veřejný opatrovník.

Dle Náplně činnosti odboru sociálních věcí (2021, str. 6) na Městském úřadu v Mohelnici veřejný opatrovník vykonává tyto činnosti:

- „vyhledává osoby s omezením svéprávnosti a osoby vhodné pro pověření činnosti opatrovníka, provádí sociální šetření u těchto osob,
- podává u příslušného soudu podnět k zahájení řízení o omezení svéprávnosti,
- zpracovává a předkládá zprávy o výkonu opatrovnictví a hospodaření s finančními prostředky opatrovance soudu, i zprávy o výkonu opatrovnictví blízkými osobami ostatních opatrovanců,
- spolupracuje s navazujícími organizacemi při řešení životní situace klientů (orgány veřejné správy, neziskovými organizacemi, lékaři či jinými odborníky atd.),
- zajišťuje vhodné ubytování, dojednává a uzavírá smlouvy o poskytování sociálních služeb,
- vykonává specifické činnosti s osobami omezenými ve svéprávnosti, u kterých je obec ustanovena opatrovníkem – spravuje finanční prostředky a nemovitý majetek klienta,
- pravidelně vydává opatrovanému finanční částku dle jeho schopností,
- zastupuje opatrovance při úředních jednáních (v rámci dědického řízení, před soudy, policií), při jednání s jinými organizacemi (bytovým družstvem, elektrárnou, pojišťovnou aj.)“.

Čtvrtá kapitola byla zaměřena na kumulaci funkce veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka a také na oddělení těchto dvou rolí. I přes to, že je doporučeno, aby byly odděleny role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka, v praxi se setkáváme spíše s tím, že dochází ke kumulaci těchto dvou rolí. Kapitola také vymezila roli sociálního pracovníka a roli veřejného opatrovníka, u každého pracovníka je jiná pracovní náplň, každá agenda je také ukotvena v jiném zákonu a také spadá pod jiné ministerstvo. Čtvrtá kapitola byla také kapitolou poslední, co se týče teoretické části této bakalářské práce, dále již je práce zaměřena na empirickou část, ve které je ke sběru dat použit kvantitativní výzkum.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

5 EMPIRICKÝ VÝZKUM – KVANTITATIVNÍ VÝZKUM

Kapitola je zaměřena na empirickou část bakalářské práce, ve které se budu snažit popsat postup, který jsem zvolila pro získání potřebných informací pro výzkum. V kapitole dále stanovím výzkumný cíl a hlavní výzkumnou otázku, která bude doplněna o dílčí výzkumné otázky. V kapitole popíši techniku a metodu sběru potřebných dat. Součástí kapitoly budou výsledky výzkumného šetření a jeho shrnutí.

5.1. Výzkumné cíle a otázky

Hlavním cílem bakalářské práce je **zjistit, jak v praxi funguje souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Zda je vhodnější souběh dvou rolí nebo je pro praxi vhodnější, aby byly role rozděleny mezi 2 pracovníky.**

V této empirické části bude prioritní výzkumná otázka, a to zjistit, zda pracovníci, kteří vykonávají kumulaci role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka a pracovníci, kteří vykonávají role odděleně, jsou pro kumulaci nebo oddělení?

Dílčí výzkumné otázky budou zaměřeny na výhody a nevýhody spojení a oddělení těchto dvou rolí. Dále budu zjišťovat tyto dílčí výzkumné cíle:

1. Jaké výhody vidí pracovníci při spojení funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka?
2. Jaké výhody vidí pracovníci při oddělení funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka?
3. Jaké nevýhody plynou z oddělení těchto dvou funkcí?
4. Jaké nevýhody plynou z kumulace těchto dvou funkcí?

5.2. Technika výzkumu

K získání potřebných informací od pracovníků na obcích v Olomouckém kraji jsem zvolila kvantitativní strategii výzkumu, kterou jsem realizovala pomocí metody dotazování, kdy nástrojem byl polostrukturovaný online dotazník.

Dotazník jsem vytvořila na webových stránkách z www.vyplnto.cz, kde samotný výzkum poté také probíhal. Tuto techniku jsem zvolila hlavně z toho důvodu, že respondentům zaručí anonymitu a přitom mi poskytne v relativně krátkém časovém úseku potřebná data od. Další výhodou techniky online dotazníku je jeho finanční nenáročnost a poměrně lehká zpracovatelnost v kratším časovém intervalu.

Plán výzkumu

Vlastní výzkumné šetření jsem začala tím, že jsem si zjistila informaci ohledně toho, v jakých obcích v Olomouckém kraji jsou pracovníci, kteří vykonávají roli sociálního pracovníka, roli veřejného opatrovníka nebo kumulaci těchto dvou rolí. Vynechala jsem však menší obce, kde je veřejným opatrovníkem pracovník, který kumulovaně vykonává ještě jinou funkci, jako např. ekonom či starosta. Oslovila jsem svoji vedoucí Bc. Evu Fričarovou na odboru sociálních věcí, která mi poskytla potřebné informace. Sdělila mi, že výkon těchto rolí najdu u obcí s rozšířenou působností, což jsou obce, které zabezpečují i ty úkoly, které jim byly dány státní správou na základě zákona. Poskytla mi také seznam obcí s rozšířenou působností v Olomouckém kraji, pro lepší přehled je vytvořena tabulka se seznamem okresů v Olomouckém kraji a jejich správními obvody, které jsem poté oslovila, jedná se celkem o 13 obcí.

Tabulka číslo 1: Seznam obcí v Olomouckém kraji s rozšířenou působností

Olomoucký kraj	
Okres	Správní obvod
Jeseník	Jeseník
Olomouc	Litovel
	Olomouc
	Šternberk
	Uničov
Prostějov	Prostějov

	Konice
Přerov	Přerov
	Hranice
	Lipník nad Bečvou
Šumperk	Mohelnice
	Šumperk
	Zábřeh

Vlastní výzkumné šetření jsem začala tím, že jsem emailem oslovila obce v Olomouckém kraji, a to přímo pracovníky, kteří jsou také mými kolegy, takže o to jednodušší první kontakt byl. Emailové kontakty jsem našla přímo na stránkách dané obce, vždy jsem z každé obce oslovila všechny sociální pracovníky, všechny veřejné opatrovníky i všechny pracovníky, kteří vykonávají kumulovanou funkci sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Jednalo se celkem o 62 pracovníků, u kterých jsem si byla jistá, že splňují kritérium výkonu jedné z funkcí nebo kumulaci funkcí. V emailu jsem pracovníky oslovila, poté jim sdělila, že je žádám o pomoc ve věci zpracování mé bakalářské práce, seznámila jsem je s obsahem mé bakalářské práce a s jejím cílem. V emailu byl také odkaz, který je přesměroval na samotný online dotazník.

Pro získání dat, které potřebuji, jsem na webové stránce www.vyplnto.cz vytvořila dotazník, který obsahoval 11 otázek. Otázky jsem vytvořila tak, aby mi pomohly odpovědět na výzkumný cíl a výzkumné otázky. Otázky byly tvořeny jak z kategorie otevřených, tak i uzavřených, kde byly jasně dané možnosti odpovědi. U otevřených otázek měli respondenti možnost se více rozepsat a sdělit tak svůj vlastní a osobitý názor.

Před vyplněním samotného online dotazníku jsem respondenty na úvod informovala o své osobě, představila jsem se, sdělila jim účel mé bakalářské práce. Stručně jsem se jim také snažila vysvětlit princip vyplnění dotazníku a ujistila je o anonymitě daného dotazníku.

5.3. Charakteristika zkoumaného souboru

Z toho důvodu, že pracuji již 5 let na Městském úřadu v Mohelnici, na Odboru sociálních věcí, jsem se rozhodla, že oslovím mé kolegy z Olomouckého kraje, kteří pracují na obcích s rozšířenou působností a vykonávají právě buď kumulovanou funkci veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka, a nebo jen jednu z těchto dvou funkcí. Výzkumný soubor tedy tvoří pracovníci, kteří vykonávají funkci veřejného opatrovníka, dále pracovníci, kteří vykonávají funkci sociálního pracovníka a také pracovníci, kteří vykonávají kumulovanou funkci veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka na obcích s rozšířenou působností v Olomouckém kraji. Jedná se o obce: Jeseník, Litovel, Olomouc, Šternberk, Uničov, Prostějov, Konice, Přerov, Hranice, Lipník nad Bečvou, Mohelnice, Šumperk a Zábřeh. Ze zkoumaného vzorku jsem vyřadila menší obce, kde veřejný opatrovník vykonává ještě funkci např. ekonoma, a nebo je pouze veřejným opatrovníkem, jelikož na těchto obcích zcela chybí pracovníci, kteří vykonávají sociální práci.

Prostřednictvím emailu jsem oslovila celkem 62 pracovníků, z toho odpovědi se mi dostalo od 31 pracovníků. Již při hledání emailových kontaktů na dané pracovníky mě překvapilo, že pouze 11 pracovníků vykonává pouze funkci veřejného opatrovníka, zbytek se jedná o pracovníky, kteří mají kumulovanou funkci nebo vykonávají pouze sociální práci.

Sběr dat

Empirický výzkum byl uskutečněn v průběhu února a března 2022. Dotazníky jsem respondentům zaslala na začátku února 2022, kdy do 13. 3. 2022 byl poslední termín pro možnost vyplnění online dotazníku. Předpokládaný čas vyplnění online dotazníku byl cca 15 minut, pokud se respondent rozepisoval u otevřených otázek.

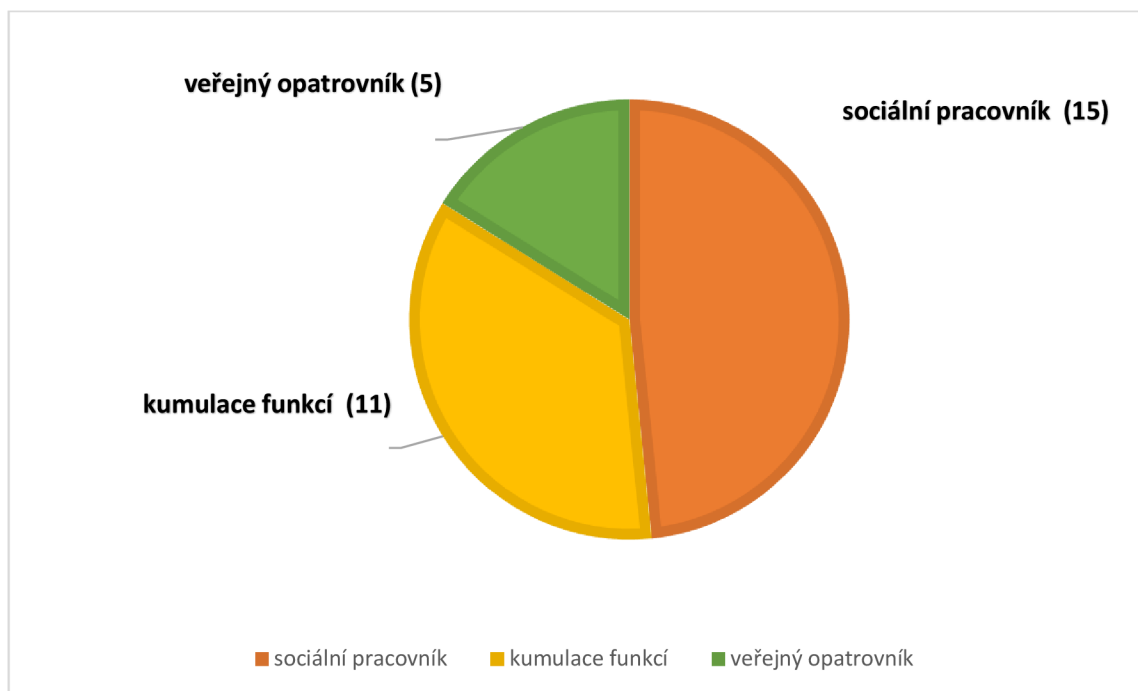
5.4. Výsledky výzkumného šetření

V této podkapitole již představím výsledky dotazníkového online šetření, získaná data od respondentů jsem poté zpracovala a vyhodnotila. Uzavřené otázky budou vyhodnoceny pomocí grafů, poté vyhodnotím otázky otevřené, kde jsem získala spoustu zajímavých informací. Online dotazník obsahuje 11 otázek, z toho 5 otázek uzavřených a 6 otázek otevřených. V úvodu dotazníku jsem respondenty vyzvala, aby mi poskytli informaci, zda jsou pouze sociální pracovníkem, veřejným opatrovníkem nebo zastávají obě funkce. Další uzavřená otázka měla zjistit, zda pracovníci považují pro opatrovance přínosnější, když spolupracuje pouze s jedním pracovníkem, který vykonává veřejného opatrovníka i sociálního pracovníka. Poté už následovaly otázky, které se týkaly vlastního průzkumu, tedy otázky zaměřené na výkon veřejného opatrovnictví a sociální práce na obcích.

UZAVŘENÉ OTÁZKY – VYHODNOCENÍ (otázka č. 1 – 2)

Otázka číslo 1

Graf číslo 1 – uzavřená otázka: Jakou funkci na úřadě vykonáváte?

Jelikož je cílem bakalářské práce zjistit, jak v praxi funguje souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Zda je vhodnější souběh dvou rolí nebo je pro praxi vhodnější, aby byly role rozděleny mezi 2 pracovníky, první uzavřená otázka měla zjistit, zda v praxi spíše funguje model kumulace funkcí nebo oddělení role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Zde je důležité, že se otázka neptá na to, jaký názor zastávají samotní respondenti, ale otázka se ptá, jak to v praxi opravdu funguje. Až další otázky budou zaměřeny na názory respondentů.

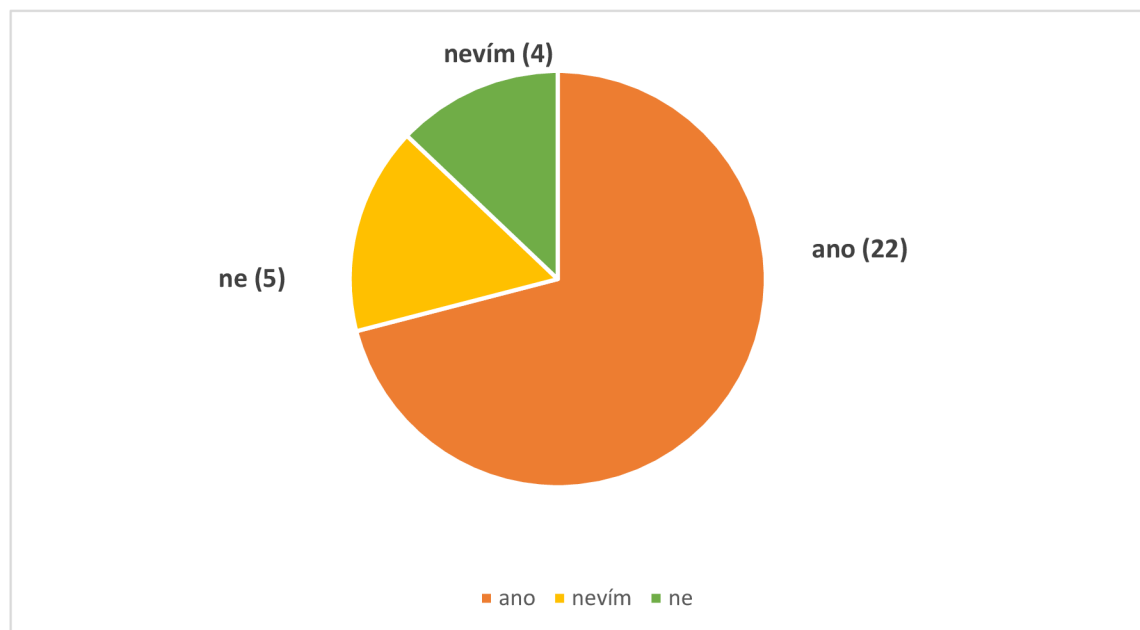
Graf číslo 1 ukazuje, že pouze 5 respondentů vykonává oddělenou funkci veřejného opatrovníka, kumulaci funkcí vykonává celkem 11 respondentů a nejvíce odpovědí bylo, že jsou respondenti pouze sociálními pracovníky.

Z první otázky je zřejmé, že velmi malé procento respondentů vykonává pouze

funkci veřejného opatrovníka, na obecních úřadě se více uchýtila právě kumulace funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka, a to i přes to, že teorie doporučuje spíše funkce rozdělit mezi dva pracovníky. Již z první otázky tedy plyne, že teorie se neslučuje s praxí a že sociální pracovníci vykonávají i funkci veřejného opatrovníka.

Otázka číslo 2

Graf číslo 2 – uzavřená otázka: Považujete přínosnější, když opatrovanec spolupracuje pouze s jedním pracovníkem, který vykonává veřejného opatrovníka i sociálního pracovníka?

Graf číslo 2 znázorňuje, že i přes to, že teorie se přiklání spíše k oddělení rolí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka, praxe nám prostřednictvím respondentů ukazuje, že 22 respondentů z celkového počtu 31 vidí přínosnější, když opatrovanec spolupracuje pouze s jedním pracovníkem a tedy dochází ke kumulaci funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka. Otázka číslo 2 souvisí s výzkumnou otázkou bakalářské práce, a to zjistit, zda pracovníci, kteří vykonávají kumulaci role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka a pracovníci, kteří vykonávají role odděleně, jsou pro kumulaci nebo oddělení? Pouze 5 respondentů vyslovilo nesouhlas s kumulací funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka a 4 respondenti se nedokázali přiklonit ani k jednomu názoru. Již odpověď na tuto otázku odkrývá to, že i když se jedná o dvě zcela odlišné agendy, v praxi od sebe úplně oddělit nejdou. Již z otázky číslo

2 plyne, že pro respondenty je vhodnější, aby v praxi docházelo k souběhu rolí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka.

OTEVŘENÉ OTÁZKY – VYHODNOCENÍ (otázky č. 3 – 4)

Otázka číslo 3

Tabulka číslo 2 – otevřená otázka: Pokud jste na předchozí otázku odpověděli ano, z jakého důvodu považujete pro opatrovance přínosnější, když spolupracuje pouze s jedním pracovníkem, který vykonává veřejného opatrovníka i sociálního pracovníka?

Respondenti mohli na tuto otázku odpovědět vlastními slovy, mohli se rozepsat, jak chtěli. Většina respondentů uvedla více, než jen 1 důvod. Odpovědělo celkem 22 respondentů, jedná se o ty respondenty, kteří na předchozí otázku odpověděli ano. Tato otázka zkoumala důvody, které vedou respondenty k tomu názoru, že opatrovanec má spolupracovat pouze s jedním pracovníkem.

Tabulka číslo 2 – důvody pro spolupráci s pouze 1 pracovníkem (kumulace rolí)

Důvody pro spolupráci pouze s 1 pracovníkem (kumulace rolí)	Počet odpovědí
Důvěra opatrovance k pracovníkovi <i>„důvěra opatrovance“,</i> <i>„důvěra opatrovance, který má duševní onemocnění k pracovníkovi“,</i> <i>„důvěra člověka k pracovníkovi – člověk jde jako první za ním“,</i> <i>„důvěra, protože duševně nemocní ne moc lidem důvěřují“,</i> <i>„jedna osoba lépe naváže důvěru“,</i> <i>„je to o důvěře, o tom, že se znají“,</i> <i>„velká důvěra díky tomu, že se znají již delší dobu“,</i> <i>„důvěřuje jednomu pracovníkovi, nemusí si zvykat na více lidí“,</i> <i>„pro opatrovance je to přínosné, pracovníkovi věří, otevře se mu, nebojí se mu svěřit“,</i> <i>„pro opatrovance to přínosné vidím, pracovníkovi věří, pro pracovníka už moc ne, má toho moc na starost“,</i> <i>„protože opatrovanec je na daného pracovníka již zvyklý a má k němu důvěru“,</i>	14 x

<p>„vybudovaný vztah důvěry, přátelský vztah“,</p> <p>„protože k ostatním pracovníkům jsou nedůvěřivý, ale mu věří“,</p> <p>„zastupuji občas kolegyni opatrovnici a vím, že někteří její klienti mají problém se mnou komunikovat. Mají s kolegyní navázaný určitý vztah, důvěřují jí.“.</p>	
<p>Komplexní informace o opatrovanci</p> <p>„mají komplexní info o opatrovanci“,</p> <p>„nemusí jedno info sdělovat více pracovníkům, protože ten jeden o něm ví vše“,</p> <p>„komplexní info a komplexní péče“,</p> <p>„komplexní péče od jednoho pracovníka“,</p> <p>„dobrá celková orientace v jeho situaci a potřebách, zná jeho osobnost“,</p> <p>„komplexní informace a z toho plyne komplexnější pomoc“,</p> <p>„opatrovanec pracovníkovi věří, protože ví, že o něm opatrovník vše ví“,</p> <p>„má o všem přehled, co se s opatrovancem řeší a nemusí se nikoho dalšího stále doptávat“.</p>	8x
<p>Opatrovanec nemusí informaci sdělovat 2 pracovníkům</p> <p>„nemusí jedno info sdělovat 2 pracovníkům“,</p> <p>„nemusí si zvykat na více pracovníků“,</p> <p>„pro opatrovance je to lepší dle mé zkušenosti, když je zvyklý na spolupráci s jedním pracovníkem a nedochází příliš často ke změnám ve smyslu předávání dalšímu sociálnímu pracovníkovi informace“,</p> <p>„nemusí jednu věc řešit s 2 pracovníky, protože vždy jde primárně s každým problémem za opatrovníkem a ne za sociálním pracovníkem“,</p> <p>„opatrovanec aspoň není ve stresu, že musí jednu informaci sdělovat 2 pracovníkům“,</p> <p>„vzhledem k jejich duševnímu onemocnění není žádoucí, aby museli jednu situaci řešit s 2 pracovníky“.</p>	6x

<p>Opatrovanci špatně vnímají změnu, tedy spolupráci s někým jiným „opatrovanec je většinou v důsledku nemoci velmi křehkou osobou a tak vnímá špatně změny“,</p> <p>„opatrovanec většinou nechce s nikým jiným spolupracovat“,</p> <p>„opatrovanci jsou zvyknutí na jednu osobou, pokud by museli situaci vysvětlovat ještě někomu, vnímali by to špatně“,</p> <p>„asi by nebyla dobrá spolupráce ještě s dalším pracovníkem, kterého opatrovanec nezná“.</p>	<p>4x</p>
<p>Vybudovaný vztah důvěry – s pracovníkem řeší i ty situace, které jsou pro něj důvěrné</p> <p>„základem je vztah důvěry, který jde lépe vybudovat s jedním pracovníkem, se kterým řeší celý svůj život, než se dvěma pracovníky“,</p> <p>„opatrovanec sdělí jednomu pracovníkovi spíše své intimní problémy, než kdyby je musel řešit s 2 pracovníky“.</p>	<p>2x</p>

Tabulka číslo 2 znázorňuje odpovědi, které se opakovaly, nejčastěji respondenti uváděli, že důvodem pro spolupráci pouze s jedním pracovníkem je navázání důvěry opatrovance s pracovníkem. Každý z respondentů odpověděl svými slovy, avšak u 14 respondentů v odpovědi zazněla právě důvěra opatrovance k opatrovníkovi. Dva respondenti k tomu ještě uvedli, že ve většině případů jsou opatrovanci osoby, které trpí duševním onemocněním a bylo by pro ně složité, kdyby si měly budovat důvěru ještě s jiným pracovníkem. Často se také opakovalo, že jeden pracovník má komplexní informace o opatrovanci, je obeznámen s jeho problémy a je schopen problémy s opatrovancem řešit sám. Není tedy nutné posílat opatrovance ještě za jiným pracovníkem. Pouze jeden respondent uvedl, že „pro opatrovance to přínosné vidím, pracovníkovi věří, pro pracovníka už moc ne, má toho moc na starost, vlastně dvě odlišné agendy“. Jednalo se o jedinou odpověď, která se na danou otázku dívala jak z pohledu veřejného opatrovníka, tak i z pohledu opatrovance. Respondent vystihl úskalí kumulace

dvou funkcí, kdy na jedné straně stojí to, že pro opatrovance je to přínosnější a vhodnější, ale na straně druhé stojí vysoké nároky na pracovníka, které tyto dvě funkce vykonává.

Ostatní odpovědi respondentů, které nejsou uvedeny v tabulce číslo 2:

- *„již poznaná a zaběhnutá komunikace, jednodušší vnímání potřeb opatrovance, stabilita osoby opatrovníka, která je jistotou pro opatrovance“,*
- *„znalost života opatrovance“,*
- *„myslím si, že pro opatrovance je jednodušší a přínosnější spolupracovat pouze s jedním pracovníkem (kumulovaná funkce), který se dobře orientuje v jeho situaci a potřebách, a zná jeho osobnost. Pro opatrovance je dle mé zkušenosti lepší, když je zvyklý na spolupráci s jedním odborníkem, a nedochází příliš často ke změnám ve smyslu předávání dalšímu sociálnímu pracovníkovi“,*
- *„pokud jde o malý počet opatrovanců (1-4), tak se lépe pracuje s opatrovancem jako opatrovník a sociální pracovník v jedné osobě“,*
- *„Pro opatrovance je z psychologického hlediska důležité spolupracovat pouze s jedním klíčovým pracovníkem, nemusí být ve stresu z jednání s různými odborníky“,*
- *„Zastupuji občas kolegyni opatrovnici a vím, že někteří její klienti mají problém se mnou komunikovat, ač mě již několik let znají. Mají s kolegyní navázaný určitý vztah, důvěřují jí a určitě je pro ně výhodnější, že opatrovanec zná přesně jejich finanční situaci a nemusí si nikde nic zjišťovat a ověřovat. I pro ni je dle mého lepší, když má přehled o všem, so se s klientem řeší a nemusí se nikoho dalšího stále doptávat“.*

Otázka číslo 3 byla položena z důvodu, že díky ní je odpovězeno na dílčí výzkumnou otázku a to: Jaké výhody vidí pracovníci při spojení funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka? Přičemž nejvíce respondentů, celkem 13 vidí jako výhodu to, že mezi opatrovníkem a opatrovancem je vybudován vztah

důvěry, opatrovanec se nebojí pracovníkovi otevřít, sdělit mu i ty informace, které by jinému pracovníkovi nesdělil.

Jako další výhoda bylo celkem 8x uvedeno, že respondenti vidí jako přínosné to, že opatrovník má o opatrovanci komplexní informace, a díky tomu se opatrovník lépe orientuje v celé situaci opatrovance. Mezi další výhody respondenti uváděli, že opatrovanec nemusí informaci sdělovat 2 pracovníkům, jelikož stejně primárně jde s problémem za opatrovníkem, dále respondenti uváděli, že jeden pracovník lépe vnímá potřeby opatrovance, jelikož ho velmi dobře zná, jelikož s ním intenzivně spolupracuje.

Otázka číslo 4

Tabulka číslo 3 – otevřená otázka: Pokud jste na předchozí otázku odpověděli ne, z jakého důvodu nepovažujete pro opatrovance přínosnější, když spolupracuje pouze s jedním pracovníkem, který vykonává veřejného opatrovníka i sociálního pracovníka? Respondenti mohli na tuto otázku odpovědět vlastními slovy, mohli se rozepsat, jak chtěli. Odpovědělo celkem 5 respondentů, jedná se o ty respondenty, kteří na otázku číslo 2 odpověděli ne.

Tabulka číslo 3 – důvody pro spolupráci se 2 pracovníky (oddělení rolí)

Důvod pro spolupráci se 2 pracovníky	Počet odpovědí
Každý pracovník je odborníkem na svoji agendu	3x
Upnutí opatrovance na jednoho pracovníka	3x

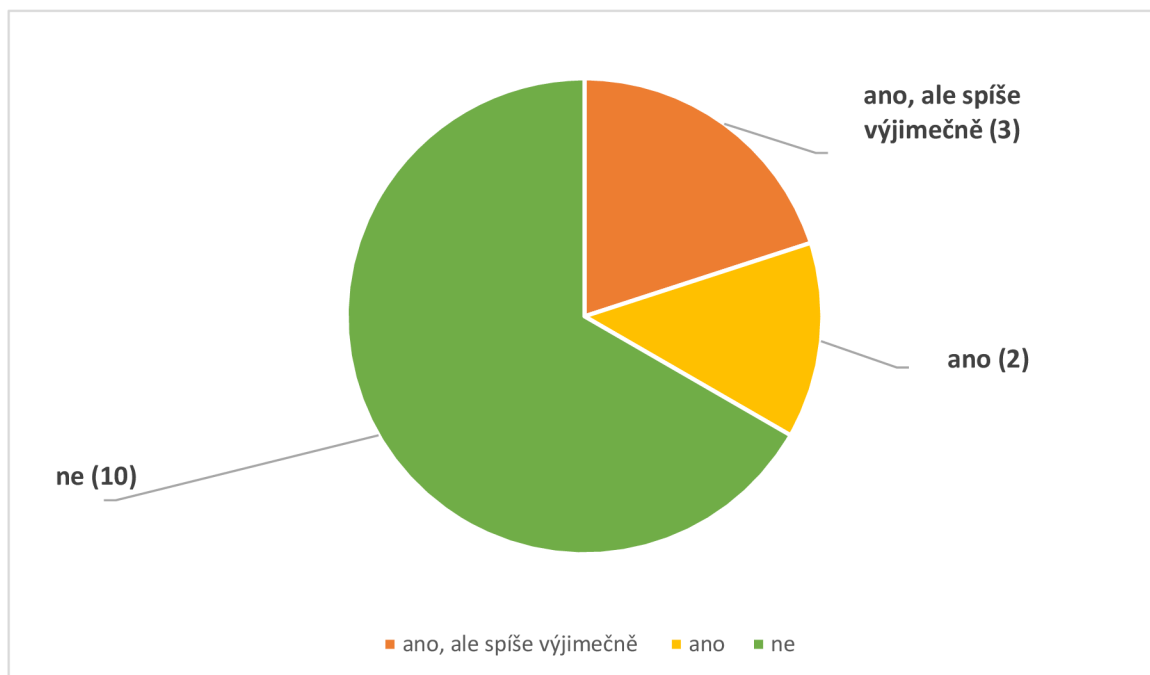
Otázka číslo 4 byla položena z toho důvodu, že pomohla odpovědět na další dílčí výzkumnou otázku a to: Jaké výhody vidí pracovníci při oddělení funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka? První respondent uvedl, že je pro rozdělení, jelikož každý pracovník je odborník na tu svoji agendu. Druhý respondent se více rozepsal a jako důvody uvedl to, že má vlastní zkušenost, ze které jednoznačně zastává názor, že se má sociální práce a veřejné opatrovnictví rozdělit, jelikož funkci opatrovníka může vykonávat "kdokoliv" bez sociálního vzdělání. Sociální práce je přitom velmi široké téma, které má být s opatrovancem řešeno individuálně, avšak spolupráce s veřejným opatrovníkem je na místě a je potřebná. Třetí respondent uvedl, že se jedná o dvě odlišné agendy, a každý pracovník je odborníkem na tu svoji. Čtvrtý respondent zastává názor, že pokud sociální pracovník vykonává také opatrovnictví, ukrajuje tím čas, který mohl věnovat sociální práci. Myslí si, že každý klient si nakonec na spolupráci s více lidmi zvykne.

Otázka ukázala, že argumentů pro spolupráci s 2 pracovníky není tolik jako argumentů pro spolupráci s pouze jedním pracovníkem, je to samozřejmě také dáno tím, že odpovídalo pouze 5 respondentů.

UZAVŘENÉ OTÁZKY – VYHODNOCENÍ (otázka č. 5 – 7)

Otázka číslo 5

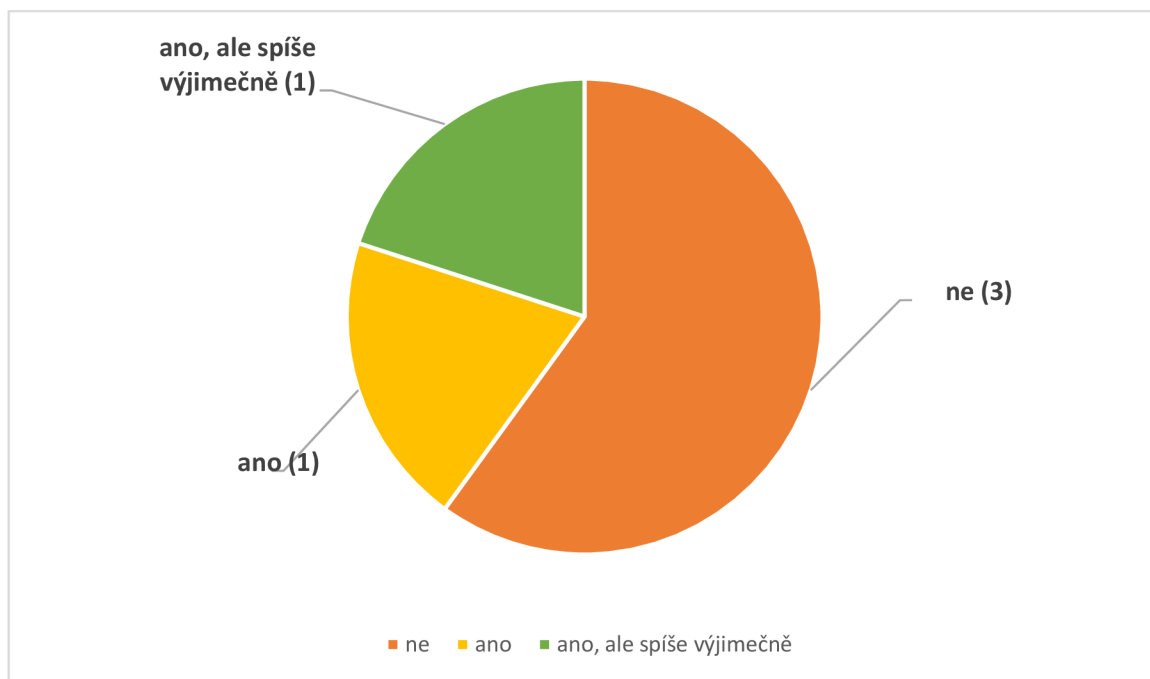
Graf číslo 3 – uzavřená otázka: Pokud jste pouze sociální pracovník, spolupracuje s Vámi veřejný opatrovník v sociálních věcech opatrovance?

Na otázku číslo 5 mohli odpovědět jen ti respondenti, kteří na otázku číslo 1 odpověděli, že vykonávají pouze roli sociálního opatrovníka. Jednalo se celkem o 15 respondentů. Na tuto otázku pouze 2 respondenti odpověděli, že s nimi veřejný opatrovník v sociálních věcech spolupracuje, další 3 respondenti označili, že ano, ale spíše výjimečně a nejvíce respondentů, tedy 10, odpověděli, že s nimi veřejný opatrovník v sociálních věcech opatrovance nespolečně spolupracuje.

Otázka číslo 6

Graf číslo 4 – uzavřená otázka: Pokud jste pouze veřejným opatrovníkem, spolupracujete se sociálním pracovníkem v oblasti sociálních věcí opatrovance?

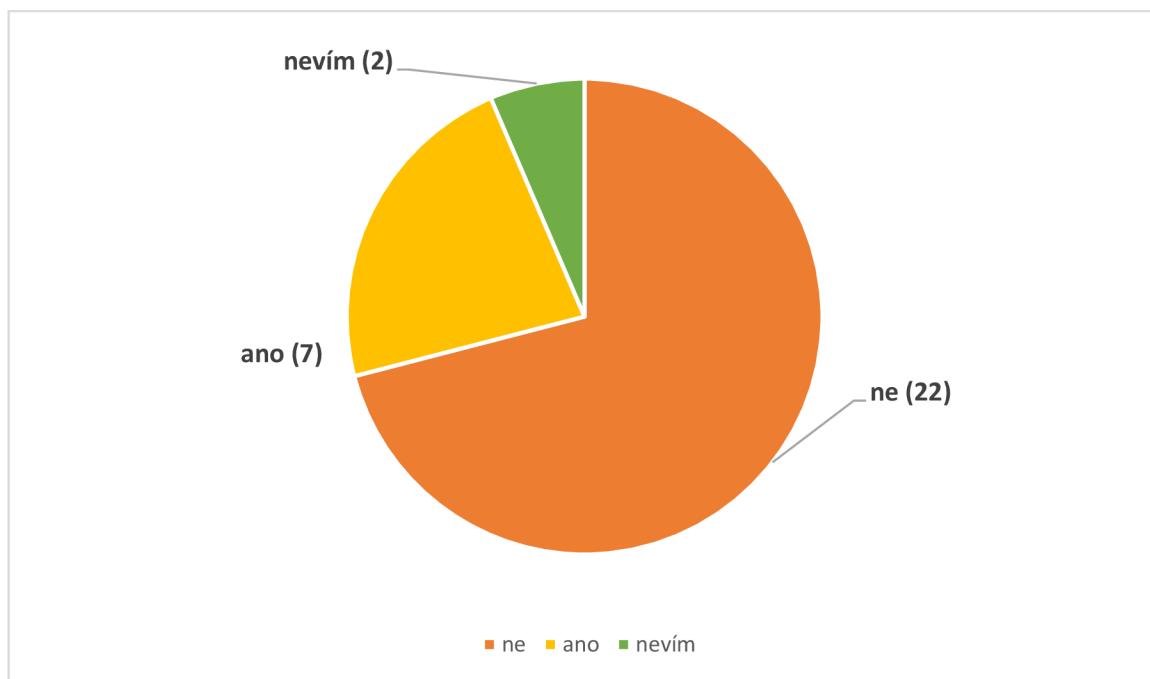

Na otázku číslo 6 mohli odpovědět jen ti respondenti, kteří na otázku číslo 1 odpověděli, že vykonávají pouze roli veřejného opatrovníka. Jednalo se pouze o 5 respondentů. Z odpovědí plyne, že 1 respondent spolupracuje se sociálním pracovníkem, další respondent také spolupracuje, ale jenom výjimečně, a nejvíce respondentů, tedy 3, odpověděli, že se sociálním pracovníkem nespolečně pracují.

Odpovědi na otázku ukazují, že i když je pracovník pouze veřejným opatrovníkem, řeší s opatrovancem i agendu, ke které není kompetentní a kterou nemá v popisu své práce. Jedná se o zajímavé zjištění, jelikož 3 respondenti řeší s opatrovancem i ty oblasti, které by s opatrovancem měl řešit jiný odborník. Avšak nelze vyloučit ani tu možnost, že existují opatrovanci, kteří žádnou podporu v sociální oblasti nepotřebují.

Otázka číslo 7

Graf číslo 5 – uzavřená otázka: Jste pro oddělení funkce veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka?

Otázka číslo 7 je stěžejní pro celou bakalářskou práci, jelikož hlavní výzkumnou otázkou je zjistit, zda pracovníci, kteří vykonávají kumulaci role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka a pracovníci, kteří vykonávají role odděleně, jsou pro kumulaci nebo oddělení? Graf číslo 5 ukazuje jasné stanovisko respondentů, kteří fakticky tyto role na obcích vykonávají. Z 31 respondentů je pro oddělení funkcí 7 respondentů, 2 respondenti odpověděli, že neví a celkem 22 respondentů odpovědělo, že nesouhlasí s oddělením funkce veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka. Zde se tedy opět potvrzuje, že i přes to, že teorie je spíše pro oddělení funkcí, v praxi je názor na danou tematiku odlišný. Je však důležité mít na paměti, že se jedná o celkem malý počet respondentů, tím mohou být odpovědi zkreslené.

OTEVŘENÉ OTÁZKY – VYHODNOCENÍ (otázky č. 8 – 11)

Otázka číslo 8

Tabulka číslo 4 - otevřená otázka: Jaké vidíte výhody oddělení těchto dvou funkcí? Jednalo se o otázku, na kterou respondent mohl napsat odpověď vlastními slovy, mohl uvést více výhod a nebyl limitován délkou textu. Nejprve jsou pomocí tabulky shrnuty odpovědi, které se nejvíce opakovaly.

Výhody oddělení funkcí	Počet odpovědí
Nevidím žádnou výhodu	12x
Časová úspora – dostatek času na každou agendu <i>„Časová úspora“,</i> <i>„Dostatek časové dotace pro práci s opatrovancem“,</i> <i>„Větší časová dotace pro výkon obou profesí“,</i> <i>„Výhoda je hlavně pro pracovníka, protože časově je to lepší, než obě funkce spojit“,</i> <i>„Není tak velký časový tlak na jednoho pracovníka, pokud má 15 opatrovanců a ještě by měl řešit sociální práci – to nejde“,</i> <i>„Pracovník má více času jen na svoji agendu“,</i> <i>„Pro opatrovníka je to lepší skrz čas“,</i> <i>„Při vyšším počtu opatrovanců oddělit – agenda přeci jen zabírá dost času“,</i> <i>„Více času pro pracovníka se věnovat jen své agendě“,</i> <i>„Výhody jsou pro opatrovníka, že nemusí řešit dvě agendy a má na opatrovance dostatek času“.</i>	10x
Každý pracovník je odborníkem na svoji agendu	6x
Opatrovanec se nefixuje pouze na jednoho pracovníka	5x
Výhody jsou pro opatrovníka, pro opatrovance je to nevýhoda	3x

Otázka číslo 8 byla položena hlavně z toho důvodu, aby pomohla odpovědět na dílčí výzkumnou otázku a to: Jaké výhody vidí pracovníci při oddělení funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka?

Celkem 12 respondentů z celkového počtu 31 uvedlo, že nevidí žádnou výhodu pro oddělení těchto dvou rolí, jednalo se o nejvíce opakující se odpověď. Tímto se opět potvrzuje ten fakt, že teorie chce funkce spíše rozdělit mezi dva pracovníky, ale v praxi je žádoucí spíše kumulace funkce veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka.

Další nejvíce se opakující odpovědí bylo, že respondenti v celkem 10 případech uvedli, že výhodu vidí v dostatku času na každou agendu. Další častou odpovědí bylo, že každý pracovník je odborníkem na svoji agendu. Respondenti uvádí, že každý z pracovníků zná dobře svoji agendu a zná možnosti a výhody pro opatrovance. Stejně tak další respondent uvádí, že se jedná o dvě odlišné profese, kdy každá má jasně stanovenou pracovní náplň, které se od sebe liší. Zajímavou odpověď uvedl respondent, když napsal, že: *„Výhodou oddělení je jasná specifikace, pod jaký orgán spadá tematicky veřejné opatrovnictví (MV, MS) a sociální práce (MPSV), problematika veřejného opatrovnictví není striktně uchopena v rámci zákonů, což může komplikovat efektivní vykonávání sociální práce, proto by bylo vhodnější, aby byly funkce odděleny a přesně se vědělo, kdo co má dělat a pod které ministerstvo výkon činnosti spadá. Avšak toto je pouze teorie a z vlastní praxe vím, že zcela funkce oddělit nejde“*. Zde se opět potvrzuje, že teorie ohledně veřejného opatrovnictví a sociální práce je věc jedna, ale praxe je věc druhá.

Otázka číslo 9

Tabulka číslo 5 - otevřená otázka: Jaké vidíte výhody kumulace těchto dvou funkcí? Jednalo se o otázku, na kterou respondent mohl napsat odpověď vlastními slovy, mohl uvést více výhod a nebyl limitován délkou textu. Tabulka shrnuje odpovědi, které se nejvíce opakovaly.

Výhody kumulace dvou funkcí	Počet odpovědí
<p>Komplexní informace opatrovníka o opatrovanci</p> <p><i>„Pracovník má celkový a aktuální přehled o všech řešených tématech a potřebách opatrovaného. Nedochází ke komunikačním chybám nebo ke zkreslování informací při jejich předávání mezi sociálním pracovníkem a opatrovníkem“,</i></p> <p><i>„Jeden pracovník ví vše o opatrovanci“,</i></p> <p><i>„Komplexní info o opatrovanci“,</i></p> <p><i>„Komplexní zhodnocení potřeb opatrovance“,</i></p> <p><i>„Komplexnost péče a podpory, pracovník ví o opatrovanci vše a může reagovat na vzniklé problémy, umí s opatrovancem pracovat a ví, co na něj platí a co ne“,</i></p> <p><i>„Komplexnost péče“,</i></p> <p><i>„Pracovník má komplexní info o opatrovanci a tak může flexibilně reagovat na vzniklé i sociální problémy“,</i></p> <p><i>„Pracovník ví o opatrovanci komplexní informace, spolupracuje i s jeho rodinou, lékaři, stejně za něj většinou podepisuje pracovní či nájemní smlouvy – takto by to s ním řešil sociální pracovník a opatrovník by pak stejně musel danou věc dokonat, jelikož na smlouvě musí být podpis opatrovníka, stejně tak musí být s daným úkonem opatrovník seznámen“,</i></p> <p><i>„Pracovník ví o opatrovanci komplexní info, zná jeho zdravotní, sociální a bytové podmínky“,</i></p> <p><i>„Pracovník ví vše o klientovi“,</i></p> <p><i>„Pracovník zná historii opatrovance, na sociální problémy může okamžitě reagovat“,</i></p> <p><i>„Komplexní zajištění péče a podpory“,</i></p>	17x

<p>„Zná jeho problémy z nejrůznějších oblastí“, „Výhodou je komplexní péče o opatrovance“, „Výhoda je přehled o celkové situaci opatrovance“, „Jeden pracovník má veškeré informace o opatrovanci“, „Opatrovník má veškeré info o opatrovanci – takže i co se týče sociálních věcí“.</p>	
<p>Důvěra mezi opatrovancem a opatrovníkem</p> <p>„Opatrovanec mu snáze sdělí své problémy“, „Díky dlouholetému kontaktu důvěra ze strany opatrovance“, „Opatrovanec se nebojí mu sdělit i problémy, protože mu věří“, „Opatrovník nejlépe zhodnotí potřeby opatrovance, protože opatrovanec mu vše říká, protože mu věří“, „Nemusí si budovat důvěru ke dvěma lidem, je to pro opatrovance pohodlnější“, „Opatrovanec má důvěru, díky hlubšímu vztahu opatrovance a opatrovníka, svěří mu svá přání, ale i trápení“, „Mají mezi sebou důvěru, opatrovník zná i jeho zdravotní stav, sociální a bytové podmínky“, „Je zde navázaný vztah důvěry, opatrovanec řeší problémy jen s jedním pracovníkem“, „Díky důvěře má opatrovník od opatrovance informace o jeho problémech“.</p>	9x
<p>Výhoda je to hlavně pro opatrovance, ne pro opatrovníka, ten toho má moc</p>	8x
<p>Efektivnější práce s opatrovancem</p>	3x
<p>Instituce, popř. spolupracující jednotlivci (léčebny, úřad práce, sociální služby, doprovodné organizace, rodinní příslušníci, aj.) jasně dokáží vyhodnotit, na koho se v případě součinnosti ve věcech opatrovance obracet,</p>	1x

nemusí se zamýšlet, jestli je to téma sociální práce nebo už opatrovnictví	
Výhodou je to pouze na malé obci, kde je nedostatek zaměstnanců – sociálních pracovníků a veřejných opatrovníků. Kumulace je tedy pouze z personálních důvodů.	1x
Při menším počtu opatrovanců doporučuji kumulaci, jednoho nebo dva opatrovance obsáhne pracovník po všech stránkách.	1x

Otázka číslo 9 byla položena, aby pomohla k zodpovězení dílčí výzkumné otázky a to: Jaké výhody vidí pracovníci při spojení funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka?

Jednalo se o nejvíce obsáhlou otázku, co se týče odpovědí respondentů. Celkem 17x se opakovala odpověď, že díky kumulaci funkcí má opatrovník o opatrovanci komplexní informace, a tak může rychle reagovat i na vzniklý sociální problém. Díky tomu, že má opatrovník o opatrovanci komplexní informace, může řešit i sociální, bytové nebo zdravotní problémy opatrovance. Dále respondenti odpovídali, že díky kumulaci funkcí je vybudovaná důvěra mezi pracovníkem a opatrovancem, který může svěřit své veškeré problémy jedné osobě, které důvěřuje. Celkem 8 respondentů uvedlo, že se jedná o výhodu pro opatrovance, ne však už moc pro opatrovníka, který musí řešit dvě agendy.

Otázka číslo 10

Tabulka číslo 6 - otevřená otázka: Jaké jsou podle Vás nevýhody oddělení těchto dvou funkcí? Jednalo se o otázku, na kterou respondent mohl napsat odpověď vlastními slovy, mohl uvést více výhod a nebyl limitován délkou textu. Tabulka shrnuje odpovědi, které se nejvíce opakovaly.

Nevýhody oddělení dvou funkcí	Počet odpovědí
<p>Nedůvěra opatrovance ke dvěma pracovníkům</p> <p><i>„Nevýhoda pro opatrovance-nedůvěra ve více pracovníků“,</i></p> <p><i>„O opatrovance musí pečovat více osob, což může opatrovance stresovat, protože druhému pracovníkovi nevěří“,</i></p> <p><i>„Opatrovanec řeší své problémy s více lidmi, nemusí se mu to líbit“,</i></p> <p><i>„Opatrovanec musí své problémy sdělovat dvěma pracovníkům, což se mu nemusí líbit“,</i></p> <p><i>„Opatrovanec si musí zvykat na více pracovníků“,</i></p> <p><i>„Opatrovanec si může hůře zvykat na více pracovníků, jelikož je většinou osobou s duševním onemocněním, která je nedůvěřivá k cizím lidem“,</i></p> <p><i>„Opatrovaný musí navazovat důvěru a kontakt s dalším pracovníkem“.</i></p>	7x
Nepřehlednost, ztráta ucelených informací opatrovníka o opatrovanci	6x
Nevím	6x
Více administrativy	4x
Ekonomické, časové, byrokratické	4x
<p>Duplicita práce s opatrovancem</p> <p><i>„Sociální pracovník může s opatrovancem řešit situaci, co s ním už řeší i veřejný opatrovník“,</i></p>	4x

<p><i>„Opatrovanec jde stejně prove řešit problém za opatrovníkem, takže stejně si to vyslechne i opatrovník a pak až sociální pracovník, takže práce dvou lidí na jednom problému“,</i></p> <p><i>„Může nastat, že pracovníci spolu nebudou schopni spolupracovat a situaci opatrovance budou řešit oba“,</i></p> <p><i>„Někdy může dojít k tomu, že i když je to v režii sociálního pracovníka, může to řešit i veřejný opatrovník i přes to, že už to řeší sociální pracovník – dvojitá práce“.</i></p>	
--	--

Otázka číslo 10 měla pomoci odpovědět na další dílčí výzkumnou otázku a to: Jaké nevýhody plynou z oddělení těchto dvou funkcí?

Z odpovědí respondentů vyplývá, že respondenti vidí nevýhody oddělení těchto dvou funkcí hlavně na straně opatrovance. Celkem 7 respondentů odpovědělo, že za nevýhodu vidí to, že opatrovanec nemá důvěru ke dvěma pracovníkům, jelikož většinou se jedná o osoby s duševním onemocněním a ti si neradi zvykají na nové lidi. Další odpověď, která se opakovala vícekrát, celkem 6x byla ta, že opatrovník při rozdělení funkcí ztrácí komplexní přehled o opatrovanci, jelikož ať už opatrovanec nebo sociální pracovník nemusí opatrovníkovi sdělit veškeré informace, které spolu řeší. 6 respondentů nedokázalo na tuto otázku odpovědět a uvedli pouze, že neví. Vícekrát, tedy 4x, se objevila odpověď, že nevýhodou oddělení funkcí je duplicita práce s opatrovancem.

Otázka číslo 11

Tabulka číslo 7 - otevřená otázka: Jaké jsou podle Vás nevýhody kumulace těchto dvou funkcí? Jednalo se o otázku, na kterou respondent mohl napsat odpověď vlastními slovy, mohl uvést více výhod a nebyl limitován délkou textu. Tabulka shrnuje odpovědi, které se nejvíce opakovaly.

Nevýhody kumulace dvou funkcí	Počet odpovědí
Syndrom vyhoření	15x
Časová náročnost <i>„Myslím si, že se pracovník, který má tuto kumulaci nemůže řádně věnovat ani jedné skupině. Naopak, při větším počtu opatrovanců je kumulace nevýhodou., protože je úkonů hodně. Bylo by dobré stanovit počet opatrovanců, které zvládne kumulovaně zvládnout jeden člověk“,</i> <i>„Časově náročné pro opatrovníka“,</i> <i>„Pracovník má moc práce, co mu zabere moc času“,</i> <i>„Opatrovník je moc zahlcen, protože má na starost dvě odlišné agendy a ani jednu nemůže vykonávat stoprocentně“,</i> <i>„Pracovník je zahlcen prací kolem opatrovnictví – většinou vyplácí peníze, chodí po soudech“,</i> <i>„Při vyšším počtu opatrovanců je to pro pracovníka časově náročné“,</i> <i>„Na jednoho pracovníka toho je moc“,</i> <i>„Velká časová náročnost, moc klientů na jednoho pracovníka“.</i>	8x
Fixace opatrovanec na jednoho pracovníka <i>„Opatrovanec se na opatrovníka moc navazbí, ten pak nemá prostor se věnovat i agendě sociální práce“,</i> <i>„Pro pracovníka je to náročné, protože opatrovanec se na něj moc fixuje“,</i> <i>„Pracovník je moc zahlcen, protože opatrovanec po něm chce moc úkonů, jelikož je na něj fixován“,</i> <i>„Opatrovanec se na něj může moc upnout“.</i>	4x
Nedostatek času na výkon sociální práce <i>„Nevyužití potenciálu sociální práce tak, jak by měla být zajišťována</i>	3x

<p><i>„Neřeší nic jiného než opatrovance, nemá čas na sociální práci s jinými klienty“,</i></p> <p><i>„Na jednoho pracovníka je toho moc, nezvládá pak na 100% ani jednu“.</i></p>	
Nevím	3x
<p>Špatná zastupitelnost</p> <p><i>„Problém v zástupu, kdy veškeré informace jsou shromažďovány u jednoho pracovníka“,</i></p> <p><i>„Když pracovník onemocní, špatná zastupitelnost, o opatrovanci ví vše jen ten jeden pracovník“.</i></p>	2x

Otázka číslo 11 měla pomoci odpovědět na dílčí výzkumnou otázku a to: Jaké nevýhody plynou z kumulace těchto dvou funkcí?

Z odpovědí respondentů se ukazuje, že největší nevýhodu při kumulaci těchto dvou funkcí vidí respondenti na straně pracovníka, který může dojít až do stádia syndromu vyhoření. Syndrom vyhoření uvedlo jako nevýhodu kumulace funkcí celkem 15 respondentů z celkového počtu 31. Jedná se tedy o téma, které by mělo být na obcích řešeno, a to asi hlavně preventivní formou. 8 respondentů uvedlo, že jako nevýhodu kumulace vidí časovou náročnost pracovníka, který musí kromě spolupráce s opatrovanci ještě zajistit agendu sociální práce a věnovat se tedy i dalším klientům. Co se týče odpovědí na tuto otázku, respondenti vidí nevýhody kumulace hlavně pro pracovníky, nikoliv pro opatrovance.

Shrnutí výsledků

Hlavní výzkumná otázka byla **zjistit, zda pracovníci, kteří vykonávají kumulaci role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka a pracovníci, kteří vykonávají role odděleně, jsou pro kumulaci nebo oddělení?** V rámci empirického šetření jsem díky vyhodnocení výsledků dotazníku dospěla k výsledku, že pracovníci jsou spíše pro kumulaci těchto dvou rolí než pro jejich oddělení, a to i přes to, že teorie poukazuje spíše na to, že by role měly být odděleny. Celkem 22 dotazovaných bylo pro kumulaci funkce veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka. Z empirického šetření dále vyplývá, že pouze 5 respondentů vykonává pouze funkci veřejného opatrovníka, spíše se v praxi uchýtila kumulace funkcí, jelikož tu vykonává celkem 11 respondentů z celkového počtu 31 respondentů.

Jsem si však vědoma limitů svého výzkumného šetření, jelikož se dotazníkového online šetření zúčastnilo pouze 31 respondentů, z celkového počtu 62 oslovených pracovníků, kteří v Olomouckém kraji vykonávají roli sociálního pracovníka, dále roli veřejného opatrovníka a také kumulovanou roli veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka. Vidím zde tedy limit hlavně v tom, že pokud by se dotazníkového šetření zúčastnilo všech 62 oslovených pracovníků, mohly by být výsledky empirického šetření jiné. Pokud bych do budoucna chtěla prohloubit toto empirické šetření, snažila bych se poutavější formou opět oslovit všech 62 pracovníků, při dostatku času bych pracovníky, tedy mé kolegy, oslovila například prostřednictvím telefonického rozhovoru, kde bych jim více vysvětlila mé empirické šetření.

Dílčí výzkumné otázky byly zaměřeny na výhody spojení a oddělení těchto dvou rolí. Byly zjišťovány odpovědi na tyto dílčí výzkumné cíle:

Jaké výhody vidí pracovníci při spojení funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka?

Jaké výhody vidí pracovníci při oddělení funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka?

Tabulka číslo 8 – srovnání výhod u oddělení funkcí a u spojení funkcí

Výhody spojení funkcí	Výhody oddělení funkcí
Efektivnější práce s opatrovancem	Časová úspora – dostatek času na každou agendu
Komplexní informace o opatrovanci	Každý pracovník je odborníkem na svoji agendu
Důvěra mezi opatrovancem a opatrovníkem	Opatrovanec se nefixuje pouze na jednoho pracovníka
Výhoda je to hlavně pro opatrovance, ne pro opatrovníka, ten toho pak má moc	Výhoda je to hlavně pro opatrovníka, pro opatrovance je to nevýhoda
Opatrovanec nemusí sdělovat informaci jednomu pracovníkovi	Nevidím žádnou výhodu

Otázka číslo 2, 3 a otázka číslo 9 pomohla dát odpovědi na dílčí výzkumnou otázku: **Jaké výhody vidí pracovníci při spojení funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka?** Z provedeného výzkumu vyplývá, že respondenti vidí výhody spíše ve spojení funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka. Nejčastěji se v dotazníku opakovalo, že pro opatrovance je přínosnější spojení funkcí z důvodu důvěry opatrovance k pracovníkovi. Další často se opakující odpovědí byla komplexnost informací o opatrovanci. Jeden pracovník má o opatrovanci přehled nejen ve věcech, ve kterých je omezen ve svéprávnosti, ale ví

také o jeho rodinné, sociální nebo třeba bytové situaci.

Otázka číslo 2, 4 a otázka číslo 8 pomohla dát odpovědi na dílčí výzkumnou otázku: **Jaké výhody vidí pracovníci při oddělení funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka?** Co se týče výhod plynoucích z oddělení funkcí, nejčastěji se opakovala odpověď, že každý z pracovníků je odborníkem na svoji agendu a tak má větší povědomí o dané problematice. Další výhodou bylo uváděno, že opatrovanec se díky tomu nemůže upnout jen na jednoho pracovníka. U otázky číslo 2 vidím limit svého výzkumného šetření v tom, že na otázku mohlo odpovědět pouze 5 respondentů, kteří na otázku číslo 2 odpovědi, že nesouhlasí s tím, že je pro opatrovance přínosnější, aby spolupracovali jen s jedním pracovníkem. U otázky číslo 8 jako nejčastější odpovědí bylo uvedeno, že respondenti nevidí žádnou výhodu, která plyne z oddělení funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka. Poté se 10x opakovalo, že respondenti jako výhodu oddělení funkcí vidí časovou úsporu na straně pracovníků. Díky oddělení funkcí se každá pracovník může věnovat své agendě a na ni být odborník. V odpovědích také zaznělo, že výhodou je to na straně opatrovníka, ne však na straně opatrovance.

Další dílčí výzkumné otázky byly zaměřeny na výhody a nevýhody spojení a oddělení těchto dvou rolí, na které pomohly odpovědět otázky číslo 10 a 11. Byly zjišťovány odpovědi na tyto dílčí výzkumné cíle:

Jaké nevýhody plynou z oddělení těchto dvou funkcí?

Jaké nevýhody plynou z kumulace těchto dvou funkcí?

Tabulka číslo 9 – srovnání nevýhod u oddělení funkcí a u spojení funkcí

Nevýhody spojení funkcí	Nevýhody oddělení funkcí
Fixace opatrovance na jednoho pracovníka	Nedůvěra opatrovance ke dvěma pracovníkům
Nedostatek času na výkon sociální práce	Nepřehlednost, ztráta ucelených informací opatrovníka o opatrovanci
Časová náročnost	Duplicita práce s opatrovancem
Špatná zastupitelnost	Více administrativy
Syndrom vyhoření	

Respondenti při dotazu na nevýhody spojení funkcí nejčastěji uváděli, že u pracovníka hrozí riziko syndromu vyhoření, jelikož mu obě agendy zabírají mnoho času, více, než je jeho měsíční hodinová dotace. Dále také z odpovědí vyplynulo, že respondenti se obávají toho, že jeden pracovník poté nemá čas na výkon sociální práce, protože mu většinu času zabírá právě výkon veřejného opatrovnictví. Další nevýhodou pro spojení funkcí je špatná zastupitelnost například při onemocnění pracovníka nebo čerpání dovolené. Nevýhody spojení funkcí jsou spíše na straně pracovníka než na straně opatrovance. Jako hlavní nevýhodu oddělení funkcí uvedli respondenti, že opatrovanec má nedůvěru ke dvěma pracovníkům, je pro něj přínosnější, když se se vším svěřuje pouze jednomu pracovníkovi. Jako další nevýhodu respondenti uváděli, že dochází k duplicitě práce s opatrovancem, a to hlavně v případech, kdy pracovníci spolu nespolupracují a nesdělují si podstatné informace o situaci opatrovance. Celkem 4

respondenti uvedli, že nevýhodou oddělení funkcí je také více administrativy pro pracovníky.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo **zjistit, jak v praxi funguje souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Zda je vhodnější souběh dvou rolí nebo je pro praxi vhodnější, aby byly role rozděleny mezi 2 pracovníky.**

Domnívám se, že díky empirickému šetření byl cíl práce naplněn, avšak si uvědomuji limity empirického šetření, které mohlo přinést zkreslené výsledky. Díky empirickému šetření bylo zjištěno, že pro praxi je vhodnější a přínosnější, aby docházelo k souběhu role veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka, i když teorie je spíše pro oddělení těchto dvou funkcí. I přes to, že každá agenda je ukotvena v jiném zákoně, každá spadá pod jiné ministerstvo a u každé je jiná pracovní náplň, prostřednictvím respondentů bylo zjištěno, že se přiklání k souběhu role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Díky výzkumným otázkám byl naplněn cíl práce, jelikož bylo zjištěno, že v praxi funguje souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Z celkového počtu 31 respondentů vykonává 11 respondentů souběh dvou rolí a pouze 5 respondentů je pouze veřejným opatrovníkem. I další výzkumná otázka naplnila cíl práce, jelikož celkem 22 respondentů považují pro praxi přínosnější, když opatrovanec spolupracuje pouze s jedním pracovníkem, který vykonává veřejného opatrovníka i sociálního pracovníka. Uvědomuji si zde však limit empirického šetření, jelikož se v praxi lze setkat i s opatrovancem, který nebude potřebovat řešit sociální věci a tudíž nebude sociálního pracovníka potřebovat vůbec.

ZÁVĚR

Tématem mé bakalářské práce byl souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka na obcích. Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak v praxi funguje souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Zda je vhodnější souběh dvou rolí nebo je pro praxi vhodnější, aby byly role rozděleny mezi 2 pracovníky. Při vytváření této bakalářské práce jsem vycházela zejména z dostupných publikací, legislativních norem, z metodiky výkonu veřejného opatrovnictví a v neposlední řadě také ze své vlastní praxe. Naplnit a dosáhnout cíl bakalářské práce jsem se snažila pomocí čtyř teoretických kapitol, a hlavně v empirické části pomocí kvantitativního výzkumu. K získání potřebných informací jsem zvolila kvantitativní strategii výzkumu, tu jsem realizovala pomocí metody dotazování, kdy nástrojem byl polostrukturovaný online dotazník.

V teoretické části jsem nejprve v první kapitole čtenáře seznámila se základními pojmy, se kterými poté bylo v celé práci dále pracováno. Jednalo se o pojmy duševní porucha, svéprávnost a omezení svéprávnosti, mírnější a méně omezující opatření, opatrovnictví, opatrovník, veřejné opatrovnictví, veřejný opatrovník, opatrovanec, sociální práce a sociální pracovník.

Druhá kapitola se zabývala obcí v roli veřejného opatrovníka, snažila se čtenářovi vysvětlit, jak funguje veřejné opatrovnictví, že veřejným opatrovníkem se pro opatrovance stává ta obec, fakticky tedy zaměstnanec obce. Stává se ním v tu chvíli, kdy nelze opatrovanci ustanovit opatrovníka z řad rodinného kruhu. Kapitola se také zaměřila na práva a povinnosti z role veřejného opatrovníka plynoucí. Popis práv a povinností byl důležitý, jelikož díky tomu mohlo dojít k vymezení hranic mezi rolí veřejného opatrovníka a rolí sociálního pracovníka na obcích.

Třetí kapitola představila sociální práci, klienty sociální práce a v neposlední řadě také popsala sociálního pracovníka. Kapitola seznamuje čtenáře s tím, že výkon

sociální práce má na obcích velmi širokou škálu působnosti, jako je například depistážní šetření, základní sociální poradenství, sociální šetření nebo třeba práce s lidmi se závislostmi. Kapitola popisuje klienty sociální práce, tedy ty osoby, které přichází za sociálním pracovníkem s určitou zakázkou, určitým sociálním problémem, který nedokáží řešit sami, vlastními silami. Klient je pro sociální práci ten, který hledá pomoc a sociální pracovník jako ten, který chce ostatním lidem pomáhat. Klientem může být osoba ohrožena sociálním vyloučením, osoba omezená ve svéprávnosti, osoba zdravotně postižená či osoba, která je nezaměstnaná nebo bez přístřeší.

Čtvrtá a tedy i poslední teoretická kapitola byla zaměřena na kumulovanou roli sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Kapitola také vymezila roli sociálního pracovníka a roli veřejného opatrovníka. Kapitola představila důvody, proč by mělo docházet na obcích ke kumulaci funkcí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka, ale také důvody, proč by mělo docházet k oddělení těchto dvou funkcí. V praxi se často setkáváme s tím, že dochází ke kumulaci funkcí, kdy výkon veřejného opatrovnictví vykonávají pracovníci obcí, kteří jsou i sociálními pracovníky. V praxi se tak děje hlavně z toho důvodu, že opatrovanec kromě toho, že potřebuje zastupovat v právním jednání, ve kterém je omezen ve svéprávnosti, většinou potřebuje také pomoc při řešení nepříznivé sociální situace. Teorie je však nakloněna spíše oddělení funkce veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka, jelikož se jedná o dvě zcela jiné agendy. Každá agenda spadá pod jiné ministerstvo, stejně tak je každá agenda ukotvena v jiném zákoně a v neposlední řadě má každý pracovník dané agendy jiné kompetence.

V empirické části bakalářské práce jsem se prostřednictvím vyhodnocení polostrukturovaného online dotazníku snažila odpovědět na hlavní výzkumnou otázku a to zjistit, zda pracovníci, kteří vykonávají kumulaci role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka a pracovníci, kteří vykonávají role odděleně,

jsou pro kumulaci nebo oddělení? Oslovila jsem celkem 62 pracovníků z 13 obcí s rozšířenou působností v Olomouckém kraji, u kterých jsem si byla jistá, že fakticky tyto role vykonávají a požádala je o vyplnění polostrukturovaného online dotazníku. Dotazník mi vyplnilo celkem 31 respondentů, takže polovina z oslovených. Díky vyhodnocení odpovědí na zadané otázky jsem zjistila, že i přes to, že teorie je nakloněna spíše pro oddělení role veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka, praxe se přiklání spíše ke kumulaci role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Jelikož z celkového počtu 31 respondentů odpovědělo 22 respondentů, že považují za přínosnější, když s opatrovancem spolupracuje pouze jeden pracovník, který vykonává veřejného opatrovníka i sociálního pracovníka. Dále z odpovědí v dotazníku vyplynulo, že z 31 respondentů pouze 5 respondentů vykonává jen funkci veřejného opatrovníka, avšak celkem 11 respondentů vykonává kumulovanou roli veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka. Dílčí výzkumné otázky byly zaměřeny na výhody a nevýhody spojení a oddělení role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Mezi nejčastější výhody spojení rolí respondenti uváděli, že opatrovanec má vybudovanou důvěru k jednomu pracovníkovi, kterému věří a je mu tedy i schopen sdělit situace, které není schopen sám řešit, ale které spadají spíše už do agendy sociální práce. Jako další respondenti uváděli, že výhodou je to, že jeden pracovník má komplexní informace o opatrovanci, a že opatrovanec nemusí jednu informaci sdělovat 2 pracovníkům. Mezi nejčastější nevýhody spojení rolí respondenti uváděli, že u pracovníka hrozí syndrom vyhoření, jednalo se o nejčastější odpověď na danou otázku, takto odpovědělo celkem 15 respondentů. Další nevýhodou je časová náročnost, kdy pracovník je zahlcen dvěma agendami, dále také fixace opatrovance na jednoho pracovníka a špatná zastupitelnost při nepřítomnosti pracovníka na pracovišti.

Nejčastější odpovědí, kterou uvedlo celkem 12 respondentů, pro výhody při oddělení rolí byla ta, že respondenti nevidí žádnou výhodu. Poté se opakovaly odpovědi, že díky oddělení rolí dochází k časové úspoře, že každý pracovník má dostatek času na svoji agendu, a také respondenti uváděli, že vidí výhodu na straně pracovníka, ale ne na straně opatrovance, pro toho je oddělení rolí spíše nevýhodou. Co se týče otázky ohledně nevýhod při oddělení rolí, respondenti uvedli, že nevýhodou může být nedůvěra opatrovance ke dvěma pracovníkům, že může docházet k duplicitě práce s opatrovancem, jelikož sociální pracovník může s opatrovancem řešit ty situace, co s ním už řeší i veřejný opatrovník.

Díky hlavní výzkumné otázce a dílčím výzkumným otázkám byl naplněn cíl práce, a to zjistit, jak v praxi funguje souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Zda je vhodnější souběh dvou rolí nebo je pro praxi vhodnější, aby byly role rozděleny mezi 2 pracovníky. Díky dotazníkovému šetření bylo zjištěno, že v praxi funguje spíše souběh rolí sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka. Praxe se přiklání spíše k tomu, že jeden pracovník by měl vykonávat obě role a to i přes to, že v teoretické části bakalářské práce jsou popsány obě agendy a z popisu plyne, že agendy jsou od sebe velmi odlišné, že každá agenda spadá pod jiné ministerstvo, že každá agenda je ukotvena v jiném zákoně a že kompetence pracovníků jsou zcela odlišné. Na obcích v Olomouckém kraji se však setkáme se souběhem rolí veřejného opatrovníka a sociálního pracovníka, jedná se o ne zcela výjimečný jev.

Jsem si však vědoma limitů empirické části, a to zejména z toho důvodu, že se dotazníkového online šetření zúčastnilo pouze 31 respondentů z celkového počtu 62 oslovených. Domnívám se však, že tato bakalářská práce ukazuje, že je potřeba se tématu kumulace rolí dále věnovat a nastavit jasné podmínky a pravidla, za kterých bude nejen pro opatrovance, ale i pro samotného pracovníka přínosné spojení role sociálního pracovníka a veřejného opatrovníka.

Seznam použité literatury

Čtvrtlíková, V., Juríčková, L., Bouchalová, N., & Hudíková, E. (2019). *Veřejné opatrovnictví: Praktický průvodce a rádce úředníka*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Čebišová, R. et al. (2013). *Dobrá praxe opatrovnictví a poskytování podpory při právních úkonech a při rozhodování*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

Eliáš, K. et al. (2008). *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. Svazek § 1-487*. Praha: Linde.

Eliáš, K. et al. 2013. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Walters Kluwer.

Elichová, M. (2017). *Sociální práce. Aktuální otázky*. Praha: Grada.

Foucault, M. (1999). *Psychologie a duševní nemoc*. Staré Město pod Landštejnem: Dauphin.

Fürst, M. (1997). *Psychologie – včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Olomouc: Votobia.

Chytil, O. (2002). *K problematice využívání terminologie ve výuce sociální práce*. Dizertační práce. Trnava: Trnavská univerzita.

Juríčková, L., Ivanová K., & Filka, J. (2014). *Opatrovnictví osob s duševní poruchou*. Praha: Grada.

Levická et. al. (2004). *Úvod do sociálnej práce*. Bratislava: Slovak Academic Press.

Lužný, J. (2012). *Gerontopsychiatrie*. Praha: Triton.

Marečková, J. & Matiaško, M. (2010). *Člověk s duševním postižením a jeho právní jednání*. Praha: Linde.

Matoušek, O. (2001). *Základní sociální práce*. Praha: Portál.

- Matoušek, O. (2003). *Slovník sociální práce*. Praha: Portál.
- Matoušek, O. et al. (2013). *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál.
- Matoušek, O. et al. (2005). *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál.
- Navrátil, P. (2000). *Úvod do teorií a metod sociální práce*. Brno: Národní centrum pro rodinu.
- Novosad, L. (2009). *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním*. Praha: Portál.
- Praško, J. (2011). *Obecná psychiatrie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Renotierová, M. & Ludíková, L. (2007). *Speciální pedagogika*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Řezníček, I. (1994) *Metody sociální práce: Podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům*. Praha.
- Úlehla, I. (2004). *Umění pomáhat*. Praha: SLON.
- Švestka, J. Dvořák, J., Fiala, J. et al. (2014). *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer.

Odborné články a stati

- Benešová, Eva. (2014). Řízení o svéprávnosti s ohledem na práva a povinnosti opatrovance a opatrovníka. *Právo a rodina*. 16 (9). Praha: Linde.
- Nová, H. (2006). Nesvéprávní – nedostatečná právní ochrana. *Právo a rodina*. 5/2006. Praha: Linde.

Internetové zdroje:

- Durajová, Z. et al. (2017). *Metodika výkonu veřejného opatrovnictví*. [Online] Krajský úřad Královehradeckého kraje. [Citace: 02. únor 2022]. Dostupné z:

https://www.kr-kralovehradecky.cz/assets/krajsky-urad/socialni-oblast/verejne-opatrovnictvi/Metodika-verejneho-opatrovnictvi_final_13_2_2018.pdf

Fojtíková, D. (2018). *Metodické doporučení č. 1/2018 k vedení spisové dokumentace opatrovance*. [Citace: 02. únor 2022]. Dostupné z:

<https://www.kr-zlinsky.cz/docs/clanky/dokumenty/12997/metodicke-doporuceni-vedeni-sd-opatrovance.pdf>

Kocmanová, H. (2017). Krajský úřad Jihočeského kraje, odbor sociálních věcí. *Veřejné opatrovnictví. Metodický seminář pro obce – veřejné opatrovníky*. [Online]. [Citace: 10. 02. 2022]. Dostupné z:

https://socialniportal.kraj-jihocesky.cz/files/obce_-_verejne_opatrovnictvi_29_5_2017.pdf

Městský úřad Mohelnice, Odbor sociálních věcí. (2021). *Náplně činností jednotlivých odborů oddělení a úseků*. [Online]. [Citace: 26. 02. 2022]. Dostupné z:

https://www.mohelnice.cz/assets/File.ashx?id_org=9803&id_dokumenty=237515

Machová, Z., Nosková, A. Ondráčková, M. & Ouřetská, J. (2020). *Metodika výkonu veřejného opatrovnictví*. 2. vydání. [Online] Krajský úřad Královehradeckého kraje, 2020. [Citace: 22. únor 2022]. Dostupné z:

https://www.kr-kralovehradecky.cz/assets/poskytovatele/projekty/rozvoj-6/Metodika_vykonu_verejneho_opatrovnictvi_2-prepracovane-vydani.pdf

Prudíková, D. et al. Ministerstvo vnitra ČR. *Podkladový materiál k semináři pro soudce, soudní znalce a státní zástupce k problematice procesu změny a ustanovování opatrovnictví uživatelů služeb sociální péče*. [Online]. [Citace: 04. 01. 2022]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Podklady_pro_soudce_final.pdf/cb78f2e3-b23c-44e9-c7dc-4da380338e6e

Příručka praxe sociální práce. (2021). Ministerstvo práce a sociálních věcí. [Online]. [Citace: 12. 02. 2022]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/1864403/mpsv_prirucka+praxe+soc+prace.NET.PDF/31550bbb-ba84-bb2e-792d-82e1d049b6ce

Základní informace pro obce jako veřejné opatrovníky. (2016). Ministerstvo vnitra České republiky. [Online]. [Citace: 04. 01. 2022]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/volby/soubor/zakladni-informace-pro-obce-jako-verejne-opatrovniky-publikace-byla-vydana-v-roce-2016.aspx>

Zpravodaj sociální práce č. 4/2019. (2019). Ministerstvo práce a sociálních věcí. [Online]. [Citace: 04. 01. 2022]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/4_Zpravodaj-socialni-prace.pdf/6581a713-36af-936f-98ac-a8109622c915

Mezinárodní klasifikace nemocí. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů. Světová zdravotnická organizace. (2017). Praha. [Online]. [Citace: 21. 03. 2022]. Dostupné z:

https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/mkn-tabelarni-cast_1-4-2014_2.pdf

Právní normy:

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon číslo 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon číslo 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů

Seznam příloh

- 1) Příloha 1: Potvrzení o pověření od starosty města Mohelnice
- 2) Příloha 2: Listina o jmenování opatrovníka
- 3) Příloha 3: Rozsudek jménem republiky o omezení svéprávnosti a jmenování opatrovníka město Mohelnice

Příloha 1: Potvrzení o pověření od starosty města Mohelnice pro výkon funkce veřejného opatrovníka

Město Mohelnice Mohelnice

Potvrzení o pověření

Pověřuji tímto pracovníci odboru sociálních věcí, a.s. ... 991, bytem Mohelnice, ... by vykonávala funkci opatrovníka za město Mohelnice v případech, kde je město Mohelnice ustanoveno opatrovníkem občanů s omezenou svéprávností.

Toto pověření ve smyslu ust. § 149 b odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích vyplývá z organizačního řádu města Mohelnice, schváleného radou města Mohelnice na svém zasedání dne 30.11.2015 pod číslem usnesení 753/45/RM/2015.

V Mohelnici dne 20.08.2018

starosta města

OVĚŘOVACÍ DOLOŽKA PRO LEGALIZACI
Pro: ověřovací kniha: Městského úřadu Mohelnice
po: č. legalizace 2471/OM/2018
Vlastnoručně podepsaná - osobní podpis - ne-li jiným způsobem
Pl. of. číslo: 09.05.1964 Zák.čís. 1409/63
Jméno, příjmení, datum a místo narození žadatele
Mohelnice, Horní Kácov č. p. 1409/63
ad. - za místo trvalého bydliště žadatele*
- za místo a pobytu - v rámci České republiky*
- za místo - v rámci České republiky*
O: 20754322
dát: s číselným dokladem, na základě kterého byly zjištěny osobní údaje.
svědčené v této ověřovací doložce

V Mohelnici dne 22.08.2018
Jiří Tumbalová
Jméno a příjmení ověřující osoby, která legalizaci provádí
* Někdy se skrývá

Příloha 2: Listina o jmenování opatrovníka, v této listině je možné vidět, že opatrovanec je omezen ve svéprávnosti ve velké míře, není způsobilý sám vykonávat skoro žádné úkony.

LISTINA o jmenování opatrovníka

Podle pravomocného rozsudku Okresního soudu v Šumperku ze dne 12. 1. 2021, č. j. _____, který nabyl právní moci dne 17. 2. 2021, je

Město Mohelnice, se sídlem U Brány 916/2, 789 85 Mohelnice

opatrovníkem

_____, narozeného 1977, bytem _____, Mohelnice, kterému byla rozsudkem Okresního soudu v Šumperku ze dne 17. 10. 2017, č. j. _____, omezena svéprávnost a rozsudkem Okresního soudu v Šumperku ze dne 12. 1. 2021, byla doba omezení svéprávnosti prodloužena tak, že **posuzovaný není způsobilý:**

- nakládat s majetkem a finančními prostředky, jejichž hodnota převyšuje částku 700 Kč týdně,
- uzavírat smlouvy s předmětem plnění převyšujícím částku 500 Kč,
- uzavírat smlouvy a poskytovat zajištění závazků třetím osobám, činit ručitelská a směnečná prohlášení,
- uzavírat smlouvy o úvěru, telekomunikačních službách, poskytovat ručitelská a směnečná prohlášení a zajištění závazků třetím osobám,
- požádat o vydání občanského průkazu a cestovního pasu,
- posoudit nutnost uzavření a uzavírat smlouvy s poskytovateli sociálních služeb,
- vykonávat volební právo,
- posoudit poskytnutí zdravotních služeb, popřípadě důsledky jejich poskytnutí a udělovat souhlasy ve věcech svého zdravotního stavu a léčby, včetně zásahu do své duševní a tělesné integrity a udělit souhlas s hospitalizací ve zdravotnickém zařízení.

Doba omezení svéprávnosti se prodlužuje na dobu dalších 5 let, počínaje dnem 17. 2. 2021.

Opatrovník je oprávněn a povinen zastupovat opatrovance při všech právních jednáních, k nimž není způsobilý, starat se o naplnění jeho práv a chránit jeho zájmy, když v neběžných záležitostech se k nakládání se jměním opatrovance vyžaduje schválení soudu. Opatrovník je dále oprávněn za opatrovance jednat na úřadech, žádat o přiznání sociálních dávek, tyto pro něho přijímat a s těmito hospodařit a přebírat listovní zásilky, včetně zásilek určených výhradně do vlastních rukou adresáta.

Zprávy o osobě opatrovance a účty ze správy jeho majetku je opatrovník povinen podávat soudu vždy do 30.6. každého roku.

Šumperk 4. března 2021

vyšší soudní úřednice

Příloha 3: Rozsudek jménem republiky o omezení svéprávnosti a jmenování opatrovníka

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Okresní soud v Šumperku rozhodl samosoudkyně Mgr. Evou Pribilincovou ve věci

posuzované: **A. K.**, narozená 1954
bytem **Šumperk, 789 85 Mohelnice**
zastoupená opatrovníkem pro řízení **Mgr. Karlem Pospíchalem**,
advokátem se sídlem Rooseveltova 723/6, 787 01 Šumperk

za účasti

navrhovatele: **Město Mohelnice**, IČO 00303038
sídlem U Brány 916/2, 789 85 Mohelnice

účastníka: **J. K.**, narozený 1951
bytem **Šumperk, 789 85 Mohelnice**

o: omezení svéprávnosti a opatrovnictví

takto:

I. Posuzovaná **A. K.**, narozená 1954, se omezuje ve svéprávnosti tak,
že **není způsobilá:**

- nakládat s finančními prostředky, jejichž hodnota převyšuje částku 500 Kč týdně,
- uzavírat jakékoliv smlouvy,
- požádat o vydání občanského průkazu a cestovního pasu,
- k výkonu volebního práva.

Shodu s prvopisem potvrzuje Milena Němcová, DiS.

Doba omezení se stanovuje v délce 5 let od právní moci tohoto rozsudku.

- II. Soud jmenuje posuzované a opatrovníkyně, narozené 11. 1. 1954, opatrovníkem město Mohelnice, které je oprávněno a povinno zastupovat opatrovankyně při všech právních jednáních, k nimž dle výroku I. tohoto rozhodnutí není způsobilá, starat se o naplnění jejích práv a chránit její zájmy, když v neběžných záležitostech se k nakládání se jménem opatrovankyně vyžaduje schválení soudu. Opatrovník je dále oprávněn za opatrovankyni jednat na úřadech, žádat o přiznání sociálních dávek, tyto pro něho přijímat a s těmito hospodařit a přebírat listovní zásilky, včetně zásilek určených výhradně do vlastních rukou adresáta.
- III. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.
- IV. Opatrovníkovi pro řízení Mgr. Karlu Pospíchalovi, advokátovi se sídlem Rooseveltova 723/6, 787 01 Šumperk, se přiznává odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 2.200 Kč, která bude proplacena ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí prostřednictvím Okresního soudu v Šumperku.
- V. České republice se právo na náhradu nákladů státu nepřiznává.

Šumperk 7. září 2021

Mgr. Eva Pribilincová v. r.
samosoudkyně

Shodu s prvopisem potvrzuje Milena Němcová, DiS.

Toto rozhodnutí nabylo právní moci dne 23.10.2021. Připojení doložky provedla Milena Němcová DiS. dne 24.11.2021.

Milena
Němcová
DiS.
2021.11.24
893412-46180